№ 112 ՇԱԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 22

1907

ԵՐԵՍՈՒՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 22 № 112

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ՄԷԿ ՇԱՀԻ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում վաճառւում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն Тифлисъ, редакція „Мшакъ"
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Հաս Tiflis, Rédaction „Mschak"
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզվով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են խմբագրութեան սահմանածի 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ԼՐԱԳՐԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ ԱՐԺԷ

ԵՐԵՔ րուբլի

Մի ամսվայ համար 1 րուբլի

Ի Ժ Ա Ն

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ԲԵՀԲՈՒԹԵԱՆԻ

[illegible] սեպտեմբերի 23-ին, կիրակի ժամը 12-ին, Վանքի Մայր եկեղեցում [illegible] 1—1

Հանգուցեալ

ԶԱՔԱՐԻԱ ԶԱՆՓՈԼԱԴԵԱՆԻ

[illegible] 2—2

Թիֆլիսի Ներսիսեան [illegible] սեպտեմբերի 23-ին, [illegible] 11 ժամին [illegible]

Սոֆիայի Գէորգեան ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆԻ

յիշատակին, որի մասին յայտնում է հանգուցեալի ազգականներին և յարգողներին։

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Դիմել՝ Грибоѣдовская № 16, Խմբ. «Երկրի Ձայնի»։ (օր. մ) 1—5

Մանկական պարտէզ և դպրոց

մանկական պարտիզպանուհի

Վ. Ս. Զմշկեանի

Վելիկօկնեաժեսկի փող. տուն № 71.

Ընդունելութիւնը շարունակվում է։

(առ.) 8—10

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. Միքայէլեան

Վերադառնալով կովկասեան հանքային ջրերից՝ վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը. մասնագիտութիւն՝ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւններ. առաւօտեան 1—3 ժ., երեկ. 6—8 ժ., Սօլօլակ, Բեհբութեան փողոց № 33։

առ. (ա. օ.)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նախապատրաստութիւններ պակաս են. Վերջին տեղեկութիւններ. Համաձայնութիւններ Արեւելքում. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.— Ընտրութիւնները Կովկասում. Պետական Դումա. Թատրոն և երաժշտութիւն. Յօգուտ Թիւրքահայ սովեալների. Սիբիրի ինքնակալութեան հարցը. Ֆինլանդական կեանքը. Տեղեկութիւններ գաւառից. Ներքին լուրեր. Ոստիկանական տեղեկութիւններ. Ռուսաստանի կեանքից. Գիտութիւն, Դրականութիւն գեղարուեստ. Մատենագրութիւն. Նամակներ Խմբագրութեան. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.— Արտաքին լուրեր.— Թիւրքիա, Անգլիա, Թիւրքիա, և Պարսկաստան. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Յ. Թումանեանի սպանութիւնը.

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԱԿԱՍ ԷԻՆ

I

Մեր երկրում նա սկսվել է ընտրութիւնների շրջանը Պետական Դումայի պատգամաւորներ ընտրելու համար։

Ընտրութիւնները այս անգամ չեն յարուցանում առանձին ոգևորութիւն ազգաբնակութեան մէջ. մամուլի մէջ չը կայ այն ջղայնութիւնը, որ գոյութիւն ունէր նախկին երկու տարիներում։ Մասնաւոր կեանքում մարդիկ շատ քիչ ժամանակ և ուշադրութիւն են նուիրում ընտրական գործերին։

Այդ սառն վերաբերմունքը արդիւնք է մի կողմից ընդհանուր տրամադրութեան, որ յատուկ է ոչ միայն հայերին ու Կովկասին, այլ և ամբողջ պետութեան, իսկ միւս կողմից մի քանի ազդեցութիւնների, որոնք տեղի ունեն մեզանում յատկապէս։

Պետութեան զանազան մասերում տիրող սառն տրամադրութիւնը և հիասթափութիւնը առաջ են եկել ռուսական յեղափոխութեան առանձնայատուկ պայմաններից, նոր ընտրողական օրէնքի սահմանափակումներից և նախկին Պետական Դումայի երկու նստաշրջանների սակաւ արդիւնաւէտ լինելուց։ Թէև Դումայի նստաշրջանների անաջողութեան պատճառը եղել են մասնաւոր հանգամանքներ, այնուամենայնիւ իրողութիւնն այն է, որ ազգաբնակութեան աչքում Դումայի հմայքը թուլացել է։

II

Յատկապէս մեր երկրում սառն տրամադրութիւն ստեղծվել է նաև այն հանգամանքից, որ ընտրելի պատգամաւորների թիւը չափազանց փոքրացել է, և այնտեղ, ուր անցեալ անգամ ընտրվում էին երեք-չորս պատգամաւոր, այժմ պէտք է ընտրվեն միայն երկուսը կամ մէկը և կամ նոյն իսկ աւելի պակաս։

Արդարև երեք նահանգ, այն է՝ Երևանի, Գանձակի և Բագուի նահանգները, պէտք է տան միայն երկու պատգամաւոր, որոնցից մէկը կը լինի հայ, միւսը թուրք։ Դա այնքան սահմանափակ մի թիւ է, որ համարեա հաւասար է ներկայացուցչութեան բացակայութեան։

Դեռ անցեալ տարի, երբ այդ նահանգներից իւրաքանչիւրը ունէր երեքական պատգամաւոր ընտրելու իրաւունք, տիրում էր այն տրամադրութիւնը, թէ պատգամաւորների թիւը քիչ է և դժուար է փոքր ի շատէ բաւարար կերպով ներկայացնել երկրի տրամադրութիւնը իր շահերով և առանձնայատկութիւններով։

Իսկ այժմ չը կայ և այն, ինչ որ անցեալ տարիները չէր գոհացնում կովկասցիներիս։

III

Այդ հանգամանքները, միացած այն ծանր տրամադրութեան հետ, որ առաջ է եկել մեր երկրի մէջ մի շարք աղէտների ազդեցութեան տակ, սառեցրել են ազգաբնակութիւնը շատ հասարակական գործերից և նրանց թւում Պետական Դումայի ընտրութիւններից։

Նախապատրաստական ժողովներ կամ տեղի չեն ունեցել և կամ եթէ եղել են՝ շատ թոյլ կերպով ու կրել են պատահական բնաւորութիւն։

Մենք ամառվայ ամիսների ընթացքում հնարաւորութիւն չունէինք խօսելու մեր հասարակութեան հետ ընտրական գործերի մասին և պարզելու մի շարք խնդիրներ՝ վերաբերեալ թէ ընտրութիւններ կատարելու գործին և թէ այն ծրագիրներին, որ կարող է և պէտք է ներկայացնէ մեր երկրի պատգամաւորը Պետական Դումային։

Ընտրական գործը պահանջում է համախմբումներ և պայմանաւորումներ, իսկ այդ բանը չէ կատարված նախապէս։

Այնու ամենայնիւ պէտք է մարդիկ աշխատեն մասնաւոր խորհրդակցութիւններով և պայմանաւորումներով կանգ առնել կարելին չափ արժանաւոր թեկնածուների վրա, որոնք կարող լինէին գոնէ մասամբ նպաստել մեր երկրի ներկայացուցչութեանը համառուսական պարլամենտում։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Էջմիածին, 21 սեպտ. 11 ժամ 13 ր.

Էջմիածնի գաւառի կողմից պատուիրակներ ընտրված են նահանգական ընտրողական ժողովին մասնակցելու և Պետական Դումայի պատգամաւոր ընտրելու համար՝ Յուսիկ վարդապետ, Սաղաթելեան և Պապաջանեան։

—

Բաթում, 20 սեպտեմբ.։ Սպանված վալիի դիակը զինուորական պատւով տարվեց ֆրանսիական շոգենաւը՝ Կ. Պոլիս ուղարկելու համար։ («Հ. Գ.»)

—

Օմսկ, 20 սեպտեմբերի։ Առաւօտեան, երբ պօստային գրասենեակում ռոճիկ էր բաժանվում ծառայողներին, յանկարծակի ներս խուժեցին երեք չարագործներ, որոնք տեղնուտեղը սպանեցին գանձապահ Կակօտինին, ծանր կերպով վիրաւորեցին ծառայողներից երեքին և թեթև կերպով՝ երկուսին և մի կնոջ։ Չարագործներից մէկը չը կարողացաւ փախչել և գրասենեակում ինքնասպանութիւն գործեց, իսկ նրա երկու ընկերները, որոնք յափշտակեցին փողի արկղիկը, կալանաւորվեցին փողոցում։ Նրանցից մէկը Օմսկի գիմնազիայի նախկին սան 16-ամեայ մի պատանի է։ («Հ. Գ.»)

—

Սէվաստօպօլ, 21 սեպտեմբերի։ Իվանովի տանը, Ֆոմէնկօ գիւղացու բնակարանում, ոստիկանութիւնը կրկին գտաւ 9 ռումբ, 5 կեղծ հարիւրանոցներ, փամփուշտների, թուղթիկների և դաշոյնների պահեստ։ («Հ. Գ.»)

—

Թաւրիզ, 21 սեպտեմբերի։ Թիւրքաց զօրքերն առաջ են ընթանում. ըստ երևոյթին նրանք մտադիր են գրաւել Սալմաստի Սօմայի մասը։ Օժանդակ օգնութիւն ստացվում է Վանից։ («Հ. Գ.»)

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

I

Մենք «Մշակի» մէջ յիշատակել էինք, իբրև քաղաքական առաջնակարգ եղելութիւնից մէկը, ռուս-եապօնական համաձայնութեան կայացումը։

Այդ ինչ նոր համաձայնութիւն է,— կարող է հարցնել ընթերցողը։—Միթէ Պօրտսմուտի դաշնագիրը ռուս-եապօնական համաձայնութիւն չէր։

Ռուս-եապօնական համաձայնութիւնը անհրաժեշտութիւն էր, որովհետև պօրտսմուտեան դաշնագիրը թողել էր մութ և անորոշ կէտեր։ Այդ դաշնագիրը կնքելուց յետոյ հանդէս եկան մի շարք թիւրիմացութիւններ, որոնց առիթով պահանջվեցին երկար բանակցութիւններ երկու պետութիւնների միջև։ Միևնոյն ժամանակ պարզվեց երկու պետութիւնների համար էլ, որ խաղաղութիւնը անհրաժեշտ է ապահովել աւելի ամուր կերպով, որպէս զի երկու կողմի ժողովուրդներն էլ անվրդով և հաստատ նուիրվեն իրանց քաղաքական և տնտեսական կեանքին։

Եւ ահա յուլիսի 17-ին (նոր տօմարով 30-ին) կայացաւ ռուս-եապօնական համաձայնութեան վաւերացումը։

II

Ռուս-եապօնական համաձայնութիւնը վերաբերում է միայն Հեռաւոր-Արևելքին։

Երկու պետութիւններն էլ պայմանաւորվում են իբրև հիմնական սկզբունք ընդունել Չինաստանի անկախութիւնը և հողային անձեռնմխելիութիւնը, առևտրական և արդիւնագործական ձեռնարկութիւնների ու յարաբերութիւնների համահաւասար արտօնութիւնների վայելումը Չինաստանում, իսկ մասնաւորապէս յարգել այն դիրքերը, որոնք ստեղծվել են թէ վերջին պատերազմով և թէ ուրիշ համաձայնութիւններով վերաբերեալ ձրկնորսութեան, նաւագնացութեան և երկաթուղիների շահագործութեան։

Պօրտսմուտեան դաշնագրի ստորագրելը դեռ բաւականաչափ գրաւական չէր, որ հաշտութիւնը կատարեալ է, և կարող էին տեղի ունենալ նոր ընդհարումներ, իսկ ռուս-եապօնական ներկայ համաձայնութիւնը գալիս է կտրական կերպով յայտնելու, որ պատերազմական տրամադրութիւնը վերջնականապէս յետ է մղված և կուող պետութիւնները ոչ միայն մտադիր չեն միմեանց դէմ գործել, այլ և վճռել են հաստատված սահմանների շրջաններում նորոգել իրանց յարաբերութիւնները իբրև բարեկամ դրացի պետութիւններ։

III

Պէտք է խոկոյն նկատել, որ թէև ռուս-եապօնական ներկայ համաձայնութիւնը ապահովում է Ռուսաստանի և Եապօնիայի բռնած դիրքերը Մանջուրիայում, այնուամենայնիւ ռուսաց քաղաքական շրջաններում հարց է ծագում այն հեռաւոր ապագայի մասին, երբ Չինաստանը սկսէ խօսել աւելի համարձակ լեզուով և սկսէ իր պահանջները դնել Մանջուրիայի վերաբերմամբ։ Եւ ահա առաջ է եկել նոր ռուսական երկաթուղի շինելու մի ծրագիր այնպիսի մի գծով, որ անցնէ զուտ ռուսական հողերով Ամուր գետի հիւսիսային գետափով։

Անշուշտ Եապօնիան, որ ունի երկաթուղիներ Հարաւային Մանջուրիայում, կը պաշտպանէ և ռուսական երկաթուղիների գոյութիւնը Հիւսիսային Մանջուրիայում։ Բայց կարող են հանդէս գալ և այնպիսի անակնկալ քաղաքական դասաւորութիւններ, որ իւրաքանչիւր պետութիւն ստիպված կը լինի բացառապէս իր ոյժերի վրա յենվել։

Ռուս-եապօնական համաձայնութիւնը մերձաւոր ապագայի համար յամենայն դէպս տալիս է որոշ ապահովութիւն, որը և գնահատելի է մերձաւոր ժամանակի քաղաքականութեան տեսակէտով։

IV

Եթէ աչքի առաջ ունենանք, որ նոյն Եապօնիայի հետ համաձայնութիւններ են կայացրել Անգլիան և Ֆրանսիան, իսկ որոշ դաշնագրերով նաև Չինաստանը, կը տեսնենք, որ Հեռաւոր Արևելքում բաւական կտրուկ կերպով որոշված են պետութիւնների յարաբերութիւնները։

Եւ եթէ ուշադրութեան առնենք, որ միւս կողմից Ռուսաստանը համաձայնութիւններ ունի կայացրած և կայացնում է ներկայումս նոյն պետութիւնների հետ, կը գանք այն եզրակացութեան, որ պէտք է Հեռաւոր Արևելքը մերձաւոր ապագայում ազատ համարել այնպիսի թիւրիմացութիւններից վտանգից, որոնք առաջ բերէին եւրօպական պետութիւնների միջև սուր ընդհարումներ և պատերազմական գործողութիւններ։

Պետութիւնների միջև կայացրած համաձայնութիւնների նպատակն է եղել բոլոր շահերը աչքի առաջ ունենալ և խաղաղութիւնը ապահովել երկրագնդի մի այնպիսի ընդարձակ շրջանում, ինչպէս է Հեռաւոր Արևելքը։

Ա. Ք.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ

—

Պետական Դումայի երկու պատուիրակներ ընտրելու համար Թիֆլիսի նահանգի արդիւնաբերական և հանքագործական հաստատութիւններում լիազօրներ ընտրվել են հետևեալ անձինք. Թիֆլիս քաղաքում՝ Ր. Եարալօվի և ընկ. ակցիօներական մեքենագործական գործարանում—Ա. Բայրամօվ, Թիֆլիսի էլեկտրաքարշի դէպօյում—Գ. Մէրօվ, Բօզարջեաննների ծխախոտի գործարանում—Գ. Մէսակուրդի, Էնֆիաջեանի ծխախոտի գործարանում — Ի. Բլուաշվիլի, «Միր» ընկերութեան գործարանում—Ի. Բարամաշվիլի, Սաֆարօվի ժառանգների ծխախոտի գործարանում—Գ. Կալյանօվսկի, Սարաջեվի օղէգործարանում—Գ. Օրլիձէ, Վետցէլի գարեջրանոցում—Գ. Գէօրգօբիանի, Ա. Փարսադանեանի կօշկեղէնի գործարանում—Ա. Պետրոսեան, Թայիրօվի, Ալիխանօվի և Տօլլէի խողագործարանում—Գ. Բակուրիձէ, «Ա. Զարադարի և ընկ.» վրաց հրատարակչական ընկերութեան տպարանում—Ե. Անդրիանօվ, Խ. Խաչատուրօվի տպարանում—Ի. Տխիլաձէ։ Գօրու գաւառում. Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկօլայեվիչի Բօրժօմի հանքային ջրերի բաժանմունքում—Ն. Տվարիձէ, Մեծ Իշխ. Միխայիլ Նիկօլայեվի Բօրժօմի փայտագործական գաւօդում—Ի. Խաչիձէ, եղբ. Մալիշէֆների ապակէձուլական գաւօդում—Ի. Ցամալաշվիլի։ Բօրչալուի գաւառում. (արդէն յայտնել ենք)։

Թիֆլիսի գաւառի մանր հողատէրերի կողմից լիազօրներ են ընտրվել Իսարլօվ և Մայսուրաձէ (առաջադիմականներ)։ Ընտրութիւններին ներկայ են եղել ընդամենը 7 հոգի։

Սուրամի վիճակի մանր հողատէրերի կողմից լիազօրներ ընտրվել են 5 հոգի, բոլորն էլ ծայրայեղ ձախակողմեաններ։ Ընտրութիւններին ներկայ են եղել 40 մարդ։

Վաղը Գօրու գաւառում տեղի է ունենալու մանր հողատէրերի ժողովը, ուր ընտրելու են մէկ պատուիրակ՝ Պետական Դումայի անդամների ընտրութեանը մասնակցելու համար։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 սեպտեմբերի։ Պետերբուրգի Հեռագրական Գործակալութեան տեղեկութիւնների համաձայն, մինչև սեպտեմբերի 20-ը Պօլտավայի, Արխանգելի, Մօսկվայի և Պրիմօրսկի շրջանների նահանգներում շրջանների լիազօրների համագումարում ընտրվել են 32 պատուիրակներ, որոնցից 1-ը հոկտեմբերական է, 1-ը սահմ. ռամկ., 3-ը կադէտներ, 9-ը աջակողմեաններ, 11-ը չափաւորականներ, 3-ը անկուսակցականներ, 3-ը ձախակողմեաններ, 1-ը անյայտ կուսակցական։

Քաղաքային ընտրողների համագումարներին ընտրվել են 30 հոգի, որոնցից 3-ը սահմանադիր-ռամկավարներ են, 4-ը սօց.-դեմօկրատներ, 1-ը յարված է սօց.-դեմ., 2-ը աջակողմեաններ, 10-ը չափաւորականներ, 4-ը անկուսակցականներ, 1-ը ձախակողմեան. 5 հոգու կուսակցականութիւնը անյայտ է։

Բանւորների լիազօրների համագումարում ընտրվել են 10 սօցիալ-դեմօկրատներ։

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Օպերային խումբը սեպտեմբերի 20-ին կրկնեց «Եւգենիյ Օնեգին» օպերան նոր կազմով։

Այս անգամ Տատիանայի դերը կատարում էր երգչուհի Ֆեոդորովսկայա։ Նա ունի մշակուած մաքուր ձայն, բայց ձայնը փոքր ինչ դողդոջիւն է և սառն արտայայտութիւն ունի։

Լենսկու դերը կատարում էր երգիչ Մախին։ Նա երգում է արտայայտիչ կերպով, տալով իմաստալից և զգացուած երաժշտական պարբերութիւններ. Նրա ձայնը հաճելի է և փայփայում է մարդու լսելիքը։ Մախին մեծ հաւանութիւն գտաւ հասարակութեան կողմից։

Օնեգինի դերը կատարող Լէօնիդով ունի գեղեցիկ, ընդարձակ ձայն. բայց երգում է դեռ անփորձ կերպով։ Լէօնիդովի Օնեգինը չափազանց երիտասարդ մարդու, մի պատանու տպաւորութիւն էր գործում։

Ընդհանրապէս խօսելով՝ «Եւգենիյ Օնեգինի» նախորդ ներկայացումը աւելի նպաստաւոր տպաւորութիւն թողեց։

Կատարելապէս աջող ներկայացում պէտք է համարել «Ֆաուստ» օպերայի ներկայացումը։ Մարգարիտայի դերը կատարող երգչուհի Օկունեւան, որի մասին խօսել էինք անցեալ անգամ գովասանքով, ապացուցեց, որ նա խմբի լաւ ույժերից մէկն է։ Նա մեծ հմտութեամբ և ճաշակով կատարեց դիւթական արկղի տեսարանի երաժշտական կտորները. Նրա ձայնը հնչում էր գեղեցիկ, իսկ խաղն իմաստալից էր։

Մեֆիստոֆելի դերը կատարում էր բաս Սերբրեակով։ Նա վաղուց յայտնի է Թիֆլիսին և վայելում է Թիֆլիսցիների յարգանքն ու համակրութիւնը։ Նա ունի ախորժելի, հիւթալից ձայն, որը գեղեցիկ է ևլեւէջներում և ընդունակ է տալու հաճելի պիանօ։

«Ֆաուստի» ներկայացմանը թատրոնը լիքն էր։

Սիրող

ՅՕԳՈՒՏ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐԻ

—

Ստացանք Նոր-Նախիջեւանից՝ պ. Ալ. Աբէլեանից 10 ր. յօգուտ Թիւրքահայ սովեալների։ Ուրեմն մինչև այժմ ստացել ենք 1392 ր. 11 կ.։

ՍԻԲԻՐԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

—

Մայրաքաղաքի լրագիրներում վերջերս լուր դուրս եկաւ, թէ Սիբիրում զեմստվոներ մտցնելու հարցը յետաձգված է երեք տարով։ Ինչպէս յայտնի է, դեռ ևս երկրորդ Պետական Դումայից առաջ մինիստրական խորհուրդը մի ամբողջ ծրագիր էր մշակել Սիբիրի ապագայ զեմստվոների մասին և մնում էր միայն, որ նա Դումայում քննվի ու հաստատվի։ Մինչդեռ այժմ հաւատացնում են, թէ մինիստրութիւնը իր կազմած ծրագիրը ուղարկել է Իրկուտսկի գեներալ-նահանգապետին՝ նրա կարծիքը իմանալու համար, և նա գտել է, որ ծրագիրը չէ համապատասխանում Սիբիրի տեղական պայմաններին ու խնդրել է երեք տարով յետաձգել այդ հարցը, որի ժամանակամիջոցում ինքը՝ գեներալ-նահանգապետ Սելիվանովը իբր թէ պիտի մի նոր ծրագիր մշակէ։

Եթէ լրագիրների հաղորդած այս տեղեկութիւնները ճիշտ են, այն ժամանակ մի շատ մազալու բան է դուրս գալիս. սահմանադրականութեան անունով երդվող մինիստրութիւնը Պետական Դումայի ընտրութիւնների նախօրեակին գեներալ-նահանգապետների կարծիքն է հարցնում այս կամ այն ռեֆորմի կամ մշակվելիք օրէնքի մասին։ Բաս էլ ինչու՞ համար է գումարվում Դուման, որտեղ լինելու են և Սիբիրի պատգամաւորները, որոնք, անշուշտ, շատ աւելի լաւ կարող են հասկանալ և ներկայացնել իրանց երկրի պահանջները, քան մի որևէ ադմինիստրատոր Սելիվանով, որը, սիբիրեցի չը լինելով հանդերձ, շատ երկար ժամանակ էլ՝ չէ, ինչ այնտեղ է ապրում։

Պէտք է իմանալ, որ Սիբիրում զեմստվոներ մտցնելու հարցը շատ հին է. անցեալ դարի 80-ական թւականներից սկսած մինչև վերջին օրերս այդ հարցը բազմակողմանի կերպով քննվել ու պարզաբանվել է թէ Սիբիրի և թէ մայրաքաղաքների մամուլի կողմից, և միշտ այն կարծիքն է յայտնվել, թէ անհրաժեշտ է օր առաջ Սիբիրին զեմստվային ինքնավարութիւն տալ և այն էլ ամենաընդարձակ չափերով։ Ինչպէս «Русск. Вѣд.» թերթն է ասում, նոյն կարծիքն են յայտնել սահմանադրութիւնից դեռ շատ առաջ Իրկուտսկի նախկին գեներալ-նահանգապետներ Գորեմիկինը և կոմս Կուտայսովը։ Իսկ հիմա մի այլ գեներալ-նահանգապետ՝ Սելիվանով հրամայում է յետաձգել այդ հարցը երեք տարով։

«Եւ ինչու՞ անպատճառ երեք տարով,— շատ սրամիտ կերպով հարցնում է վերոյիշեալ թերթը։—Ամենից աւելի հաւանականն է, որ գեներալ նահանգապետի դիւանատունը մտադիր է այդ ժամանակի ընթացքում «իր սեփական ծրագիրը» պատրաստել, և այնպիսի ծրագիր, «որը համապատասխանէր ժողովրդի կարիքներին», ինչպէս որ այդ կարիքները հասկացվում են չինովնիկների կողմից։ Եթէ այդպէս է, այն ժամանակ ամենից առաջ պէտք է իմանալ, թէ արդեօք ինչ կը կատարվի այդ նշանակված երեք տարվայ ընթացքում, և արդեօք, ի միջի այլոց, հէնց ինքը՝ պ. Սելիվանովը մինչ այդ ժամանակ կը մնայ Իրկուտսկի գեներալ-նահանգապետ։ Շատ աւելի հաւանական է, որ նա շատ աւելի վաղ կը հեռանայ, իսկ նրան յաջորդողը, գուցէ, իր համար էլ մի «երեք տարի» կը պահանջի, և այդպէս անվերջ»։

Հաւանական է, որ պ. Սելիվանովը Սիբիրի ինքնավարութեան հարցը յետաձգելու մէջ ղեկավարվել է մեր արդի մինիստրութեան հռչակաւոր դևիզով, որ ասում է. «Պիտի սպասել, որ նախ երկիրը կատարելապէս խաղաղվի և ապա միայն ռեֆորմների մասին մտածել»։

Ռ.

ՖԻՆԼԱՆԴԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

—

Ֆինլանդական ժողովուրդը արդէն սկսում է վայելել սահմանադրութեան բարիքները։ Նորընտիր սէյմը ընդառաջ է գնում ժամանակակից կեանքի հերթական կարիքներին. այդ նպատակով նա կազմել է մի քանի մասնաժողովներ և ձեռնամուխ է եղել մի քանի կարևոր և առաջնակարգ հարցերի քննութեան։ «Товарищъ» լրագրի ասելով սէյմի ֆինանսական մասնաժողովը մօտ ժամանակներս քննութեան նիւթ է դարձրել ժողովրդական ուսուցիչների ռոճիկները աւելացնելու խնդիրը, որը տաք վիճաբանութիւնների տեղիք է տուել։ Սօցիալ-դեմոկրատները պաշտպանել են հարցը։

Բանւորական հարցի համար կազմված մասնաժողովը քննութեան է ենթարկել գործատէրերի և բանւորների յարաբերութիւնները կանոնաւորելու խնդիրը։ Մշակված օրինագծի համաձայն՝ ծագող թիւրիմացութիւնները պարզելու և վէճերը քննելու համար պէտք է հիմնվեն լիազօրների բիւրօներ՝ բաղկացած միևնոյն արդիւնաբերութեան մէջ աշխատող զանազան զբաղմունքների բանւորներից (գործարանի, արհեստանոցի)։ Օրինագծի յօդուածներից մէկում ի միջի այլոց մտցված է հետևեալ ուղղումը։ Եթէ վէճ ծագելու լինի այնպիսի արդիւնաբերութեան մէջ, ուր դեռևս չը կայ լիազօրների բիւրօ և վէճը անկարելի է լուծել գործարանական տեսչի միջամտութեամբ, այդ դէպքում գործը պէտք է քննվի միրձակայ լիազօրական բիւրօներից մէկում, եթէ միայն վիճող կողմերն ուրիշ ելք չեն գտնում։

Սենատի քննութեան նիւթ է դարձել մի ուրիշ աւելի լուրջ ու փափկանկատ խնդիր։ Ինչպէս յայտնի է, կառավարութիւնը առաջարկել էր ֆինլանդական սէյմին 20 միլիօն ռուբլի յատկացնել զինուորական ծախքերի համար։ Այդ խնդիրը քննադատութեան էր ենթարկվում հասարակական զանազան խաւերում, յատուկ խորհրդակցութեան առարկայ է դարձել նաև կուսակցութիւնների մէջ։ Առ այժմ տարբեր կարծիքներ կան այդ մասին. ոմանք պահանջում են մերժել 20 միլիօնի առաջարկը, բայց մեծամասնութիւնը գտնում է, որ անխոհեմութիւն կը լինի մերժել ներկայ պայմաններում։ Մլադոֆինների բանւորական ընկերութիւնը, «Товарищъ»-ի ասելով, այդ հարցի առիթով երկար վիճաբանութիւններից յետոյ եկել է այն եզրակացութեան, որ քաղաքական հեռատեսութիւնը թելադրում է գոհացնել կառավարութեան այդ 20 միլիօն ռուբլու պահանջը։ Ընդունված բանաձևը խմբագրված է միևնոյն իմաստով։ «Часъ» լրագիրը հաղորդում է, որ Հելսինգֆորսի քաղաքային ինքնավարութիւնը, ի նկատի առնելով գործազուրկների ահագին թիւը, որոշել է հասարակական աշխատանքների համար ընդունել բացառապէս ֆինլանդական գործազուրկներին։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

I

Կարս, սեպտեմբերի 15-ին

Կարսը սկսում է ալեկոծվել։ Խաղաղ ժողովրդի դրութիւնը խանգարվել է։ Խօլերայի սպառնալիքը, հացի թանգութիւնը, մի քանի յայտնի չինովնիկների իրար ետևից լափող հրդեհները, օրինաւոր և աշօրինի մարդասպանութիւնները, գիշերվայ և ցերեկվայ գողութիւնները, բազմաթիւ հայերի բանտարկութիւնը, նահանգապետի սպառնալիքները, հասարակութեան ղեկը ինքնագլուխ իրանց ձեռքն առած բախտախնդիր գործիչների անտակտ գործունէութիւնը և այլ հազար ու մի տեսակ տեղական ցաւեր ու հոգսեր միմեանց խառնվելով խանգարում են ժողովրդի խաղաղ դրութիւնը։ Պատահեց մի ցաւալի դէպք և բանտարկվեցին մօտ 70 հոգի, փակվեցին մի քանի խանութներ։ Ահա պատճառը։ Անցեալ ցիրկը մօտ երկու ամիս իր արջերով ու գայլերով, իր աղուէսներով ու կապիկներով, իր անբարոյական կանանցով մեր ժողովրդի գրպանը լաւ կողոպտելուց և մօտ 15 հազար ռուբլի գլխելուց յետոյ ամսիս սկզբին պատրաստվում էր հեռանալու։ Առաւօտեան ժամը 11-ին, երկաթէ կամուրջի գլխին, ամենաբանուկ բազմամարդ հրապարակում անյայտ մարդիկ յարձակվում են կառքի վրա և սկսում են վայր ի վերոյ արձակել ատրճանակներն ու փախչել։ Կառքի մէջ նստած են լինում ցիրկի տէրը— Ֆախուրը, մի ուրեադնիկ, մի ոստիկան և մի հայ։ Յարձակվողների միակ նպատակն է եղել սպանել միայն Ֆախուրին, բայց ընդհակառակը սպանվում է ուրեադնիկը, ծանր կերպով վիրաւորվում է ոստիկանը և թեթև վիրաւորված է հայը. իսկ հալածվող Ֆախուրի մի մազն անգամ չէ փչացվում։ Այս դէպքը զայրացրեց նահանգապետին և հրամայեց դէպքի տեղը եղած խանութները կողպել և տէրերին բանտարկել, մինչև չարագործները յայտնվեն։ Նահանգապետը հրաւիրել է իր մօտ քաղաքի ներկայացուցիչներին, քաղաքացիներին և հրամայել է միջոցներ ձեռք առնել չարագործներին գտնելու և բանտարկեալներին ազատելու։ Լինում են բազմամարդ ժողովներ, լինում են թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ. ոմանք մեղադրում են հայերին, ոմանք օտար ազգերին։ Մինչդեռ ժողովականները աշխատում են այդ կեղտը հեռացնել հայերից և համոզել նահանգապետին, որ հայերը անմեղ են, դա անյայտ աւազակների գործ է, կամեցել են Ֆախուրին կողոպտել, բայց չէ աջողվել և անմեղ մարդիկ զոհ են գնացել, մինչ հայ ժողովուրդը այսպիսի ծրագիրներ էր կազմում իր գլուխը ազատելու համար, յանկարծ քաղաքի մէջ տարածվում է թռուցիկ, որով հնչակեան կուսակցութեան կօմիտէն ազդարարում է, թէ «Ֆախուրը մատնիչ էր և կազմակերպութիւնը նրան տերրորի էր ենթարկել»։ Թռուցիկը անցնելով նահանգապետի ձեռքը՝ աւելի խստացրեց բանտարկեալների դրութիւնը և հրամայեց գտնել տերրորիստներին։

Սեպտեմբերի 5-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, անմեղ տեղը սպանված ուրեադնիկ Բօղանովի թաղումն էր։ Նահանգապետի պաշտօնական յայտարարութեան համաձայն՝ բոլոր խանութները փակ էին։ Ցուցարկաւորութիւնը այնքան բազմամարդ և շքեղ էր, որ գոնէ ես չեմ յիշում այդպիսի հանդիսաւոր յուղարկաւորութիւն։ Այդ յուղարկաւորութեան ժամանակ եթէ մի չարագործ խուլիգան մի որևիցէ կտուրից ատրճանակ արձակէր, խեղճն պիտի սկսվէր Գանձակի նման մի կոտորած։ Բայց, փառք Աստուծոյ, անցաւ անվտանգ։

II

Սեպտեմբերի 17-ին

Այսօր հատաւ սոված ժողովրդի համբերութիւնը։ Փողոցները դարձրել են մարդկային ծով։ Ծովացեալ ամբոխը, խռնված հացավաճառների դռները, ալեկոծվում է։ Աղաղակ, աղմուկ, տուր ու դմբոց, հայհոյանք, սպառնալիք... խառնվելով ժողովրդի հարայհրոցի ու վայվայոցի հետ, Կարսը դառել է բաբելոնի խառնակութիւն։ Հացի ֆունտը բարձրացաւ 5 կ.։ Դա չը տեսնված գին է։ Եթէ այժմ հացը այդ գնով առնեն, ապա ինչ կը լինի մայիսից մինչև նորը հասնելը։ «Հաց ենք ուզում»,—ամանները ձեռքներին աղաղակում են ամեն կողմից։ Իսկ հաց տուողները գիջողութիւն չեն անում, աղքատ դասակարգի դրութեան մէջ չեն մտնում։ Հացթուխները հացի հետ վաճառում են իրանց խիղճը։ Ալրավաճառները մոռացել են և՛ մարդկութիւն, և՛ խիղճ։ «Որքան կարելի է շատ աշխատենք»—ահա թէ ինչ է գրված նրանց աթարից շինված խղճի վրա։ Հացավաճառութեամբ պարապող արծաթապաշտ տուղերը պինդ փակել են թէ իրանց խղճի և թէ շտեմարանների դռները։ Պահում են ապրանքը, որ աւելի թանգ գնով վաճառեն։ Ամբոխը դուրս թափվեց. լցվեցին փողոցները, ջարդեցին հացթուխների դռները, կոտրեցին շտեմարանները, դուրս թափեցին հացահատիկները, տալով ալիւրներ, թխած հացեր։ Ամբոխը իր զայրացեալ կիրքը յագեցնելուց յետոյ խնդրագրով դիմեց նահանգապետին։

Դառնանք մսավաճառներին։ Սրանք իրանց անխղճութեամբ գերազանցում են հացավաճառներին։ Մսացու տաւարը այժմ, կերի սակաւութեան պատճառով, չափից դուրս էժան է ծախվում, բայց մսի գինը դարձեալ նոյնն է։ Գործին մօտիկ մարդիկ փաստերով ապացուցում են, որ մսի ֆունտը եթէ 6 կոպէկով էլ ծախեն, դարձեալ կատարեալ աշխատանք ունենն։

Քաղաքի ներկայացուցիչները և ոստիկանութիւնը իւրաքանչիւր ամսի գլխին նշանակում են մսի, հացի գները և պաշտօնական յայտարարութիւնները կպցնում են պատերին ու սրանով իրանց պարտականութիւնը լիապէս կատարած են համարում։ Էլ ոչ ոք չէ հսկում, որ նշանակած գներից աւելով ծախող կը լինի։ Իրանք, պաշտօնական աղաները, տակսայի համաձայն վայելում են ընտիր կտորները, իսկ ժողովուրդը զոհ է գնում դրանց կամայականութեան։ Շահագործողները իրանց արդարացնում են նրանով, որ հացը թանգ են առնում և անմնչան աշխատանքով են վաճառում։

Կարկուտը, երաշտը մեր սպասած արդիւնքը ոչնչացրին։ Գիւղացին չէ վաճառում հացահատիկները, որովհետև հազիւ իրան բաւականանայ մինչև նորը հասնելը։ Թէ քաղաքում և թէ գիւղերում հազիւ կարելի է գտնել առ առաւելն 15 շտեմարաններ, որոնց մէջ ամբարված պաշարը հազիւ կը բաւականանայ ազգաբնակութեանն առ առաւելն երկու ամիս։ Ուրեմն հարկաւոր է հիմնական օրինաւոր կարգադրութիւն անել սովի առաջն առնելու համար։ Հացթուխներին ծեծելով, շտեմարաններ քանդելով, բռնի միջոցներով, ուրիշի ապրանքը թալանելով թանգութեան առաջը չէ կարելի առնել։ «Տուէք մեզ էժան ալիւր, տանք ձեզ էժան հաց»—ահա շահագործողների պատասխանը։

Արամ

—

Շ ի կ ա հ ո ղ (Զանգ. գաւ.)—Մեր գիւղը, որ բաղկացած է 110 տնից, ենթարկվեց աղէտի. խեղճ գիւղի անասուններին ժանտախտը կոտորեց։ Խեղճ գիւղացիների դրութիւնը սոսկալի է, որովհետև ձիով վար անել չը գիտեն, իսկ լծկան էլ չը կայ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Ինչպէս յայտնի է արդէն, վերջին ժամանակներս հացի գինը քաղաքում զգալի կերպով բարձրացաւ։ Երէկվանից մի քանի տեղերում ծախում էին ֆունտը 6 և $6\frac{1}{2}$ կոպէկով։ Բնական է, որ քաղաքային վարչութիւնը սառնասրտութեամբ չէր կարող անտես առնել այս հանգամանքը։ Նա դիմեց ուրիշ քաղաքներին և տեղեկութիւններ ժողովեց հացի գնի մասին։ Եւ ահա պարզվել է, որ տեղիս հացթուխները բոլորովին ինքնակամ կերպով են այդպէս բարձրացրել գները, որովհետև Նովօրօսիյսկում սպիտակ հացը ներկայումս վաճառվում է ֆունտը 4 կոպէկով, իսկ հաճարի հացի ֆունտը՝ $3\frac{1}{2}$ կոպէկով։ Վլադիկավկազում—առաջին տեսակը ծախվում է $4\frac{1}{2}$ կոպէկով, 2-րդը 4-ով և 3-րդ տեսակը $3\frac{1}{2}$-ով։

◆ Սեպտեմբերի 19-ին Թիֆլիս է եկել գերված տիկին Քալանթարեանը։ Ինչպէս ասում են, աւազակները նրան բաց են թողել 3000 ռուբլի փրկանք ստանալուց յետոյ։

◆ Իշխան Ի. Գ. Ճավճավաձէի մարդասպաններից մէկին ոստիկանութիւնը ձերբակալել է Օզուրգէթի գաւառում և երէկ բերել է Թիֆլիս։ Նրա անունն է Դոլիձէ։ Նրա բնակարանը խուզարկելիս գտնվել են հանգուցեալ բանաստեղծի սպիտակեղէնը, կրծքի կոճակները և այլ իրեր։

◆ Արտիստիքական ընկերութիւնը սեպտեմբերի 19-ից տեղափոխվել է ձմերային շէնքը։

◆ Սեպտեմբերի 20-ի գիշերը խուզարկութիւն է կատարվում Վօկզալնի փողոցում և հրապարակում։ Ձերբակալվածների մօտ գտնվել են 13 գրպանի ժամացոյցներ, 3 ապարանջան, 1 մատանի, 1 ոսկէ շղթայ, ձիու արծաթէ զարդարանք, 1 մեծ արծաթէ պղինձ, 2 դաշոյն, մէկ թուր և մէկ ատրճանակ։ Ձերբակալված են 11 հոգի, որոնք ոչ մի որոշ պարապմունք չունեն և զբաղվելիս են եղել զանազան անձանց սպառնական նամակներ տանելով։

◆ Սեպտեմբերի 20-ին Բաթումից եկաւ մի պատգամաւորութիւն, բաղկացած Ս. Գօզօշիձէից, Մ. Սաբակտարաշվիլուց և Ս. Մինարձէից, Բաթում քաղաքի պետական հողերի 500 կապալառուների կողմից, և ներկայացաւ Փոխարքային։ Պատգամաւորութիւնը խնդրեց Փոխարքային հնարաւորութիւն տալ իրանց գնելու յիշեալ հողերը բնակութեան և այլ պէտքերի համար։ Փոխարքան ուշադրութեամբ լսեց պատգամա-

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

Յ. ԹԱՎՇԱՆՃԵԱՆԻ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

II

Այժմ առաջ բերենք ամերիկական մամուլի արտայայտած կարծիքների մի մասը.

1) «The Evening Bulleten» թերթը «Ա ն ց ա ն կ ա լ ի ք ա ղ ա ք ա ց ի ն ե ր» («Undesirable Citizens!») վերագրով մի յօդուածում ասում է.

«Նիւ-Եօրքի հարուստ հայ վաճառականներէն Թավշանճեանի մահը պէտք է մեր ուշադրութիւնը դարձնէ կարգ մը «անցանկալի քաղաքացիներու» վրայ, որոնց անպիտանութիւնը բնաւ կասկած չի վերցներ։ Որոշ կերպով կերևի, թէ Թավշանճեան սպաննուեցաւ, միմիայն որովհետև չուզեց աւազակներու յանձնել դրամի մեծ գումար մը։ Բռնութեամբ դրամ պահանջողներ գտնուած են երբեմն բնիկ ամերիկացիներու մէջ ալ, բայց ամերիկացին գրեթէ բնաւ չի իրագործեր իր սպառնալիքները, եթէ դրամ ունեցողը հաստատամտութեամբ մերժէ աւազակին պահանջները։ Իսկ այս օտարազգի աւազակներու մէջ բոլորովին տարբեր է խնդիրը։ Անոնք իրենց հետ կը բերեն աւազակութեան հին մեթօդներ։ Անոնք ընկերութիւններ կը կազմեն իրենց բաղդատաբար յաջող հայրենակիցները սարսափեցնելու և կողոպտելու նպատակով, և քիչ դժուարութեամբ կիրագործեն իրենց սպառնալիքները, օգուտ քաղելով մեր ե ր և ւ թ ա բ ա ր թոյլ, անտարբեր և անկարող ոստիկանութենէն։

«Թիւրքիոյ մէջ,—կըսէ սպաննուողին գրագիրը,—անոնք բոլորն ալ պիտի մաքրուէին»։ Ըսել կուզէ ասով, թէ սպառնալիքի առաջին և ամենաթեթև նշանը բաւական պիտի ըլլար յանցաւորներու պատիժը ապահովելու։ Կասկած չկայ, թէ այս է իրողութիւնը Թիւրքիոյ մէջ։ Այս երկրին մէջ, սակայն, մեզի համար օտար և անբնական են այսպիսի ոճիրներ։ Մենք ծանօթ չենք դեռ այս «Աղտոտ-Ձեռքերու» ստորին դաւաճանութիւններուն և մեթօդներուն հետ։ Բայց կերևի, թէ ալ առիթը եկած է այսպիսիներու հետ ծանօթանալու։ Այդպիսի ոճիրներ անտանելի են հոս, և անհնար է անոնց շարունակութիւնը։ Կամ այն մեթօդները ձեռք առնելու ենք, որոնք ձեռք կառնուին այս ոճրագործները ջնջելու համար իրենց բնիկ երկրին մէջ, և կամ աւելի մեծ զգուշութեամբ մաղելու ենք մեր երկիրը գաղթողները։ Այս մեթօդներէն մին կամ միւսը որդեգրելու ենք, եթէ չենք ուզեր, որ Ամերիկան Եւրոպայի և Ասիոյ [illegible] աւազակներուն բոյնը դառնայ»։

2) «The Globe» թերթը «Armenian Blackmail!» («Հայկական դաւաճանութիւն») վերնագրով յօդուածի մէջ յայտնում է.

«Ամերիկացին իր համակրանքը ոչ մէկ ատեն խնայած է հայէն, այլ պարզութիւնով, անկեղծութիւնով, առատութիւնով համակիր եղած է հայուն։ Եւ եթէ այդ համակրանքը պակսի, անոր պատճառն ալ հայերը պիտի ըլլան։ Թավշանճեանի սպանումը նոր երևոյթ մը կուտայ այս խնդրոյն։ Մենք պիտի յետաձգենք մեր վճիռները հայուն հանդէպ, մինչև որոշ կերպով գիտնանք, թէ այս ոճիրը հայ ընկերութեան մը գործն էր թէ՞ ոչ։ Դժբաղդաբար մինչև հիմա ձեռք ձգուած տեղեկութիւնները կը ցուցնեն, թէ ատոր պէս ընկերութիւն մը գոյութիւն ունի այս երկրին մէջ, ընկերութիւն մը, որ պատրաստ է ոճիրներ գործելու՝ իր նպատակին հասնելու համար։

«Նիւ-Եօրքի Հայաստանեայց Եկեղեցիին վարդապետը մանրամասնօրէն նկարագրած է այս յեղափոխական կազմակերպութեան գործելու կերպերը։ Եւ եթէ այդ նկարագրութիւնը ճշմարիտ է, այսօր այս երկրին մէջ ընկերութիւն մը կայ, որ՝ հայոց դատին անունովը և հայ ազգասիրութեան քօղին տակ՝ պատրաստ է մահուան հարուածը տալու անոնց, որոնք չեն ուզեր իրենց հարստութիւնովը օգնել այդ յեղափոխութեան։ Հայուն աչքաց աղէկ կրնայ այս ընթացքը արդարացի երևիլ, սակայն ամերիկացիք երբեք չեն կրնար այդ ընթացքը չդատապարտել։ Եւ եթէ հայը կուզէ դեռ վայելել ամերիկացիին համակրանքը, պէտք է որ հասկնայ ամերիկացիին դիրքը։ Ամերիկացին դեռ կը համակրի հայուն, բայց այդ համակրանքէն պիտի զրկուի հայը, եթէ որդեգրէ այն մեթօդները, որոնք, առ ի չգոյէ յարմար բառի մը, պիտի կոչենք ազգասիրական դաւաճանութիւն։

«Հայ գաղթականութիւնը դեռ նոր է մեզի համար, և մենք նոր-նոր կազմելու վրայ ենք մեր գաղափարը այդ ժողովրդի մասին։ Այդ գաղթականութիւնը սկսաւ քրդական կոտորածներու հետ և անանկ պարագաներու տակ, որ չէինք կրնար անոր չտալ մեր համակրանքը։ Այդ գաղթականութիւնը մեզի բերաւ մաքուր, տիպար ցեղի մը ներկայացուցիչները, որոնք զատուած էին կրօնական հալածանքներով և որոնց մէջ կը գտնուէին Արևելքի ամենէն ճարպիկ վաճառականները և դրամ փոխանակողները։ Այս իրողութիւնները գիտնալով պիտի չուզենք բնաւ հայուն վրայ նայիլ այն աչքով, որով կը նայինք իտալացիներու ցած դասակարգին վրայ։ Բայց պիտի ստիպուինք այդպէս ընելու, եթէ ապացուցուի, թէ հայերը՝ դրամ ձեռք ձգելու համար՝ այս դաւաճանական մեթօդներուն կը դիմեն և այս դաւաճանական մեթօդները կը պաշտպանեն»։

3) Նիւ-Եօրքի «Sum» թերթը իր մի յօդուածում, որ կրում է «Ե ղ ե ռ ն ա գ ո ր ծ ո ւ թ ե ա ն հ ա մ ա ր կ ա զ մ ա կ ե ր պ վ ա ծ» վերնագիրը, գրում է.

«Այն բանը, որ դիւրին ըլլայ «Վերակազմեալ Հնչակեաններու» գտնել մնաժէջ ապուշներ և անոնց միջոցով ի գործ դնել տալ առևտուրի ասպարէզին մէջ եղող հարուստ հայերու համար իրենց տուած մահուան վճիռը, նոյն իսկ այդ բանը լաւ պատեհութիւն տուաւ Նիւ-Եօրքի ընդհ. դատախազին և ոստիկանութեան երևան բերելու սպաննութեան խնդրոյն վերաբերեալ բոլոր իրողութիւնները։ Ասոնք համոզած են կարգ մը տկարամիտ մոլեռանդներ, թէ իրենց եղբայրները սպաննելով հայրենասիրական պարտք մը կատարած կըլլան։

«Դժբաղդութիւն մըն էր այդ եղեռնագործ խմբակին, իսկ բարեբաղդութիւն մը հայ հասարակութեան, որ գտնուեցաւ խելքը գլուխը մարդ մը, որ, երբ կերթար հայ հարուստ մը սպաննելու համար իրեն տրուած հրամանը կատարելու, յանկարծ սթափեցաւ կարծես և սկսաւ խորհիլ մարդու պէս, թէ ինչ օգուտ կրնայ յառաջ գալ անմեղ եղբայր մը սպաննելէն, և այսպէս մտածելով ետ կեցաւ իրեն հրամայուած ոճրագործութիւնը կատարելէն։ Այսնոյն մարդուն հաղորդած տեղեկութիւնները ճիշտ ու ճիշտ յարմարեցան ու համաձայնեցան այն իրողութեանց հետ, որ արդէն ատկէ առաջ երևան բերուած էին։ Այնպէս որ նախնական քննութիւնները յաջող վախճանի մը հասած են։

«Այս ոճրագործութեանց սկզբնական պատճառը եղող դաւաճանները, կերևի, երբեք չէին խորհեր, թէ այն հարուստները, որոնց սպառնալիքներ կարձակէին, շատ բաներ կրնային պատմել իրենց արարքներուն վրայով։

«Ասիկա յայտնի կերևի անոնց այն յիմար ընթացքէն, որ Թավշանճեանի սպաննութենէն քանի մը վայրկեան ետքը կրկին սպառնական նամակներ ղրկեցին հ ա ր ո ւ ս տ ն ե ր ո ւ, յայտարարելով թէ Թավշանճեանի մահը պէտք է ահաւոր ազդարարութիւն մը ըլլայ անոնց, որ կը մերժեն իրենց պահանջը կատարել։ Ասկէ աւելի ամ-

...ւորութեան խնդիրը և խոստացաւ անել այն ամենը, ինչ որ իրանից կախված է։

◆ Սեպտեմբերի 21-ի գիշերը ոստիկանութիւնը խուզարկել է Ս. Եղիազարեանի տպարանը (Հերմէս), ուր առաջ տպվում էր «Արօր» լրագիրը։ Տարել են մի քանի բրօշիւրներ։

◆ Ժողովրդական դպրոցների վերատեսուչը դիմել է Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեանը հետևեալ խնդիրքով. «Կովկասի ուսումնարանական վիճակի հոգաբարձուի պատուիրագրութեան համաձայն, խոնարհաբար խնդրում եմ քաղաքային վարչութեան հէնց այժմ և եթ առաջարկել Թիֆլիս քաղաքի դպրոցների կառավարչին անյապաղ ներկայացնել հետևեալ տեղեկութիւնները. 1) ո՞րքան ուսանողներ կան իւրաքանչիւր դըպրոցում, ցոյց տալով առանձնապէս սեռը և ազգութիւնը. 2) այս կրթական տարվայ սկզբում ո՞րքան խնդրագիր էր տրված երեխաներին ընդունելու համար այս կամ այն դպրոցում. 3) ո՞րքան խնդրագրերի է բաւարարութիւն տրված և ո՞րքանին մերժած, և ինչ պատճառներից դրդված»։

◆ Այսօր, երեկոյեան ժամը 7-ին, ժողովրդական գրադարանի դահլիճում կը կայանայ Մոսկվայի կայսերական հնագիտական ընկերութեան Կովկասի բաժանմունքի նիստը, ուր Ս. Վ. Տէր-Աւետիսեանը կը կարդայ զեկուցում Ջուղայի հայոց ձեռագիրների ժողովածու՝ հայոց գրականութեան համար։

◆ Զինուորական դատարանին են յանձնված Գօրու բնակիչ Խրիստ. Մունտիկովը, որը մեղադրվում է Գօրու քաղաքի քաղաքապետ Սուլխան Նուկրաձէի սպանութեան մէջ. Մուգրուսի գիւղացի Միխ. Իկոնօշվիլի, որ մեղադրվում է այն բանում, որ 1906 թ. կազմելով մի աւազակախումբ և դառնալով այդ խմբի առաջնորդը՝ նոյն տարվայ գարնանը յարձակվեց Գօրու վանքի վրա և յափշտակեց վանքի տաւարը, իսկ սեպտեմբերին զինված յարձակում գործեց Դ. Ջուգուշվիլու տան վրա և մահվան սպառնալիքով խլեց նրանից 100 ր. փող և 400 րուբլու իրեր։

◆ Սեպտեմբերի 23 և 25-ին կը բացվի ռազմավիրական ճանապարհի երթևեկութիւնը։ Երթևեկելու են ընդամենը 246 ձի կապալառուի հետ պօստ-հեռագրական վարչութիւնը պայմանագիր է կապել 12 տարով։

◆ «Մշակի» երէկվայ համարում «Վերջին տեղեկութիւնների» բաժնում սպրդել էր մի սխալ. փոխանակ—«մեքենավարը շոգեմեքենայով գնաց մօտակայ կայարանը»՝ տպված էր «շոգենաւով»։

◆ «Մշակի» երէկվայ համարում «Ռուսաստանի կեանքից» բաժնի տասն և երրորդ տողում ասված է. «Կովկասեան փոխարքային» հազար րուբլի», պէտք է լինի «60 հազար րուբլի»։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

[illegible]

Դարչօ Մարկոզովի գինետնից (Պրասնօգօրսկի փող.,) 8 անյայտ չարագործներ գողացել են 86 րուբլու զանազան իրեր։

—

Սեպտեմբերի 20-ի երեկոյեան ժամը 6-ին խուզարկել են Աւճալեան փողոցում գտնվող Բախչօ Մնացականովի գինետունը և գտել են 1 հատ ատրճանակ, 32 փամփուշտներ և մի քանի հատ թուղթ։ Գտածները Մնացականեանի հետ միասին ուղարկված են կոմենդանտական վարչութիւնը։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Սեպտեմբերի 13-ին Մոսկվայում տօնել են «Русск. Вѣд.» լրագրի խմբագիր Վ. Մ. Սօբօլեվսկու խմբագրական գործունէութեան 25-ամեակը։ Յօբելեարը բազմաթիւ շնորհաւորութիւններ է ստացել զանազան տեղերից։

◆ Ներքին գործերի մինիստրութեան օտար դաւանութիւնների դեպարտամենտը դիմել է Օրէնբուրգի մուֆթիին՝ առաջարկելով նրան ուղարկել հինգ լիազօրներ մուսուլմանների կողմից ռուս-թուրքական դպրոցների բարենորոգութեան հարցի առիթով գումարվող համագումարին մասնակցելու համար։ «Р. Сл.» լրագրի ասելով, այդ համագումարը կը կայանայ սեպտեմբերի 25-ին։

◆ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը, ինչպէս տեղեկացնում է «Часъ»-ը, թոյլատրել է դասաւանդութիւնը այլազգիների դպրոցներում կատարել մայրենի լեզուով ուսման առաջին տարվայ ընթացքում։ Միևնոյն ժամանակ դասատուներին պարտաւորեցնում են միջոցներ ձեռք առնել կարելոյն չափ շուտ ծանօթացնելու ռուսերէն լեզուի հետ։

◆ Ռուսական նոր փոխառութեան շշուկները նորից են կրկնվում։ «N. Fr. Pr.» լրագրի ասելով, վերջին օրերս արտասահմանեան և ռուսական դրամական շուկաներում յանկարծակի նկատվում է ռուսական բոլոր արժեթղթերի և մանաւանդ ներքին փոխառութեան տոմսակների գների արագ բարձրանալը։ Ազդանշանը տուել է պարիզեան բօրսան։ Ռուսական արժեթղթերի թանգանալը առիթ է տալիս բօրսայում բացատրելու, որ մօտ ժամանակներումս ռուսական նոր փոխառութիւն պիտի կայանայ։ Փոխառութիւնը ապահովելու են ֆրանսիական, անգլիական ու գերմանական բանկերը։

◆ Ամերիկա գաղթողների թիւը հետզհետէ աւելանում է։ Պաշտօնական տեղեկութիւններից երևում է, որ Միացեալ Նահանգներ գաղթողների թիւը աշխարհի բոլոր ծայրերից, սկսած 1906 թ-ի յունիսի 1-ից մինչև 1907 թ-ի յունիսի վերջը, «Русь» լրագրի ասելով, հասնում է 1,000,000 հոգու. դրանց թւում Ռուսաստանից՝ 215,665 հոգի, որոնցից հրէաներ՝ 125,234, լեհեր՝ 46,204, ֆիններ՝ 13,461, գերմանացիներ՝ 10,279, լիտովցիներ՝ 13,697 և ռուսներ՝ 5,282 հոգի։

◆ Սեպտեմբերի 9-ին, ցերեկվայ ժամի 3-ին, [illegible]

...գրի ասելով, երևում է, որ միայն յունիս ամսվայ ընթացքում Մոսկվայի արդիւնաբերական շրջանում գործադուլ են արել 60,000 բանւորներ։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

◆ Դ՝ Աննունցիօ հռչակաւոր դրամատուրգը գրել է երկու նոր թատերական պիեսներ՝ «Ամարօնթ» և «Անգութ տիկինը»։ Նա աւարտել է նաև մի տրագեդիա՝ «Նաւը», որի վրա աշխատում էր տարիներից ի վեր և որը նա նկատում է իբրև իր ամենադրամատիկ գործը։ Նա կամեցել է այդ տրագեդիայի մէջ խորհրդաւորել այն հզօր ազդեցութիւնը, որ Ադրիատիկ ծովը միշտ գործել է իտալական հոգու վրա։ Բացի դրանից նա գրել է և մի նոր ռոման՝ «Գուցէ այո, գուցէ ոչ»։

◆ Ֆրանսիան բարձր կրթութեան վրա (16 համալսարան ունի) ծախսում է տարեկան 13,000,000 ֆրանկ։ Ուսանողների ամբողջական թիւը 1906 թ. 35,670 էր, իսկ պրօֆէսօրների թիւը—800։

◆ Ֆեմինիստական շարժումը ահագին առաջադիմութիւններ է գործում Եապօնիայում։ Աղջկերանց դպրոցները կրկնապատկվել են։ Կանայք դառնում են բժշկուհիներ, վարժուհիներ, գրողներ։ Բոլոր մեծ քաղաքներում կանանց կլուբներ կան։ Տօկիօյում հրատարակվում է մի հանդէս «XX դարի կինը» վերնագրով։ Նրա ղեկավարն է Ուտա Իմէ, մի նշանաւոր սօցիալիստ կին-գրող, որ խօսում է անգլիերէն իբրև իր մայրենի լեզուն և որի յօդուածները յաճախ արտատպվում են ամերիկական մամուլի մէջ։

◆ Հռչակաւոր ռուս գրող Լ. Տօլստօյը, ֆրանսիական «Grande Revue» հանդէսի մէջ խօսելով ագրարային հարցի մասին, ասում է, թէ ռուս ժողովրդի գաղափարը ամենևին հողերի բաժանումն չէ, ինչպէս կարծում են, այլ այն, որ գիւղացու եկամուտը ամբողջովին իրանը լինի։

◆ Ֆրանսիական «Փիլիսոփայական Հանդէս» ամսագրի մէջ Պօլ Ժօզէֆ Քիւշ այն կարծիքն է յայտնում, որ փիլիսօփայութեան մօնիզմը (փիլիսօփայական աշխարհահայեացք, որ նկատում է աշխարհը իբրև մի ամբողջութիւն, անբաժան և համարում է նիւթական և հոգևոր երևոյթները երկու իրարից անբաժանելի կողմեր միևնոյն պրօցէսսի) ձգտում է կլանելու բոլոր նախորդ սիստեմները։ Նրա երկու հին հակառակորդները՝ սպիրիտուալիզմը և մատերիալիզմը սկսել են պատսպարվել մօնիզմի դրօշակի ներքոյ։

◆ «Zeitschrift der Juden» հանդէսի մէջ դօկտոր Զօֆֆէր ապացուցանում է, որ հայերը և հրէաները ծագում են հէտիտներից, այսինքն ցեղական նմանութիւն ունեն։ Այդ նմանութեան վրա ժամանցոյց արեց ազգագրագէտ Լուտանը դեռ 1892 թ., չը նայելով, որ հայոց և հրէից լեզուները տարբեր են. առաջինը արիական, իսկ երկրորդը սեմիտական ճիւղին է պատկանում։ Դօկտոր Զօֆֆէր իբրև ապացոյց բերում է և այն հանգամանքը, որ հայերը և հրէաները մեծ աչք և երկար քիթ ունեն։ Մի ուրիշ գիտնական, դօկտոր Ապաեվիցէր, որի ուսումնասիրութիւնները տպված են Վիէննայի ակադեմիայի արձանագրութիւնների մէջ, այն եզրակացութեանն է եկել, որ թէ «Թալմուտ»-ը, թէ հայոց օրէնքները մի ամբողջ շարք նմանութիւններ և նոյն իսկ փոխառութիւններ ունեն։

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

I

Բժ. Ա. Բուղուղեան. «Ութժամեայ բանուորական օր» Պետերբուրգ, 1907 թ., 97 եր. in 8°, գինն է 10 կոպ.։

Պ. բժ. Ա. Բուղուղեանը անշէջ եռանդով և զարմանալի տոկունութեամբ առաջ է տանում անհատական ույժերով իր օգտակար հրատարակչական գործը. մեր առաջ դրված է նրա 37-րդ երկասիրութիւնը. «Բանւորական օրվայ կրճատման համար մղված կռիւը՝ ազգի գերագոյն բարիքների ձգտման, ժողովրդի բարօրութեան, նրա առողջութեան պահպանման և բարձրացման կռիւն է»—արդարացի ասում է հեղինակը։ Ափսոս որ բժիշկ-հեղինակը գրքոյկի ամբողջ կամ նշանաւոր մասը չի նուիրել հարցի հասարակական-առողջաբանական տեսակէտին, կանգ առնելով զանազան կարևոր և հետաքրքրական խնդիրների վրա։ Կան լեզուի խորթութիւններ, որից պիտի խուսափել ժողովրդական հրատարակութիւնների մէջ նամանաւանդ։ Կան տեղ տեղ և տպագրական սխալներ, որոնք կոպիտ կերպով աղաւաղում են հեղինակի միտքը (օր. եր. 51,12-րդ տող ներքևից)։

Պ. Զ.

II

«Սիմէօն Հախումեանի մերկացում նամակը» (տպագրութեան տեղը, գինն անյայտ) 18 եր. in 8°.

Կճուճը գլորվեց՝ խուփը գտաւ։

Մենք չենք զարմանում, որ հանգուցեալ Ս. Հ.-ի հիւանդ ուղեղը արտադրել է այս միանգամայն զզուելի «մերկացումը», որտեղ երևում է մտքերի անհետևողականութիւն և այլն. աւելի զարմանալի է, որ գտնվել է «հանգուցեալի մի աշակերտ», որ հրատարակել է տռօրինակ գրուածքը։ «Աշակերտի»՝ գրքիս կցած առաջաբանը ուղղակի մի անբնական (աննօրմալ) ուղեղի զառանցանք է, որ միայն նիւթ կարող է լինել հոգեբանբժշկի ուսումնասիրութեան համար։

Բաղդաւոր է սովորական ընթերցողը, որ այս և նման գրքերի ակամայից և պարտաւորական ընթերցողը չէ, գրախօսի նման։

Պ. Զ.

III

Յ. Թումանեան. «Ռուս-հայերէն բառարան», Թիֆլիս, 1907 թ., 408 երես, գինն է 75 կոպ.։

Լինելով մի կարևոր և անհրաժեշտ ձեռնարկ պետական դպրոցներում սովորող հայ աշակերտութեան համար, բառարանս կարող է օգտակար լինել և այն հասակաւորներին, որոնք հանրամատչելի գրուածներ կարդալիս՝ դժուարանում են հասկանալ շատ բառերի նշանակութիւնը։

Գրքի մէջ մտնում է 8—10 հազար բառ, որոնց թարգմանութեանը հետևելիս տեսնում ենք, որ կազմողը աշխատել է տալ նրանց ըստ կարելոյն ճիշտ բացատրութիւնը, խուսափելով անորոշութիւններից, որոնք այնքան յատուկ են մեր դեռ չամրացած աշխարհաբարի մէջ։ Գրքին կցված է և մի ցանկ յատուկ անունների. ցանկալի կը լինէր տալ աւելի շատ անուններ, որոնք հայերէնում տարբեր են արտասանվում՝ նրանց ռուսական ձևից։ Ընդհանրապէս բառարանը չունի աչքի ընկնող պակասութիւններ։ Անշուշտ գիրքս կունենայ երկրորդ տպագրութիւնը. ցանկալի կը լինէր աւելի կանոնաւոր սրբագրութիւն և շատ բառերի աւելի մօտ թարգմանութիւն, բառերի բոլոր համանիշները և առանձին-առանձին իմաստները։

Վ. Պետրոսեան

—

Նոր ստացված գրքեր.—1) Սիմէօն Հախումեանի «Մերկացում նամակը». 2) Ս. Քամալեանի «Ինչպէս էր հերոսել X հարուստը մախաթի ծակում և Փոքրոկի բարեկամներ», գինն է 15 կոպէկ. 3) Ս. Քամալեանի «Երկու զրոյց», գինն է 28 կոպէկ. 4) Յով. Սօլովեանի «Խոովարկուներ» (պատմուածք մօտ անցեալից), գինն է 25 կոպէկ, 5) Գ. Ի. Իվանովի «Ընդհանուր աշխարհագրութեան դասագիրք», Թարգմ. Արտ. Աբեղեան, կազմված, գինն է 70 կոպէկ. 6) Ստ. Լիսիցեանի «Հայրենի առասպելներից և վէպերից», պատմուածքներ հայոց պատմութիւնից, գինն է 35 կոպէկ. 7) Ստ. Լիսիցեանի, Յ. Թումանեանի և Լ. Շանթի «Լուսաբեր» ա. տարի այբբենարան և առաջին ընթերցարան, պատկերազարդեց Վ. Ախիկեան, գինն է 30 կոպէկ. 8) Կարլ Կաուցկիի «Երֆուրտի ծրագրի» մեկնաբանութիւնը (սկզբունքային մաս), թարգմ. գերմ. Խ.-Ազատեանի, բանւորական գրադարան № 9, գինն է 40 կոպէկ. 9) Յ. Արարաջեանի կազմած «Մայրենի լեզուն» նոր հրատարակութեամբ։ Նա բաղկացած է երեք մասից՝ I, II և III տարիների դասընթացքներով։ Ձեռնարկի մէջ կան բազմաթիւ նկարներ։ Տպագրված է Ալէքսանդրապօլում. 10) Ն. Մառի՝ Անիում կատարած պեղումների մասին 1906 թ-ին ռուսերէն լեզւով (О раскопкахъ и работахъ въ Ани, лѣтомъ 1906 г. Предварительный отчетъ, С.-Петербургъ, 1907 г.), նկարներով և յատակագծերով։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Ալէքսանդրապօլ, սեպտեմբերի 18-ին

Անցեալ կիրակի օրը, քաղաքային տան դահլիճում, պ. Մուրադյաջեանը կառավարութեան թոյլտուութեամբ տեղիս տնատէրերից մի ժողով էր գումարել, ուր պիտի բացատրէր, թէ ինչ կերպով և ինչ միջոցներով հնարաւորութիւն կայ արտասահմանից քիչ տոկոսով փոխառութիւն անել և այդ գումարը այստեղ շահեցնել յօգուտ հասարակութեան։

Այդ ժողովին բացի հրաւիրվածներից ներկայ էր և քաղաքային վարչութեան անդամ Ն. Կարապետեանը, որը սկսեց անկապ և անճահ խօսել, մինչ այն աստիճան, որ ժողովականները հազիւ էին պահում իրանց ծիծաղը։

Այս բանը մեզ վրա այնքան վատ տպաւորութիւն թողեց, որ մենք վճռեցինք մամուլի միջոցով յայտնել մեր դժգոհութիւնը պարոնին և զգուշացնել, որ, միւս անգամ իր անձնական հաշիւները մաքրելու համար, չը մտնի հասարակական գործերի մէջ։

13 ստորագրութիւններ

—

Թիֆլիս, սեպտեմբերի 20-ին

Երկու շաբաթ առաջ մամուլի մէջ յայտնեցի, թէ ամառը բազմաթիւ ուսուցիչների առաջ հաստատվեց այն անհաւատալի և տխուր իրողութիւնը, որ մեր ուսումնարաններում գրագիտութիւնը տակաւին այբբենական մեթոդական աստիճանի վրա է մնացել, և առաջարկել էի հոգալ այդպիսի խայտառակութեան վերացումը։

Մինչդեռ մեր այս օրհնեալ մայրաքաղաքում այդ անլուր իրողութիւնը յանցաւոր անտարբերութեան է մատնվում, ահա հեռու գաւառից՝ նոյն անպատեհութեան պատճառով ինչ յուսահատական ճիչ է լսվում, որ բառացի արտագրում եմ հէնց նոր ստացած մի նամակից։

«...Շատ խնդրում եմ ծանօթացրէք մեզ, մի քանի վարժուհիներիս, ձեր գրագիտական մեթոդի հետ և որքան կարելի է շուտ, որով բացի մեզ պարտաւորեցնելուց՝ նաև ազատած կը լինէք մեզ Ա.-նի անհամ և ձանձրալի «արտ», «տատից» իր հնչական մեթոդի հետ միասին։

«Պարզ է, որ նրա հնչական մեթոդը չէ աջողված։ Տանջվում է և՛ դասատուն, տանջվում, զզվում և ձանձրանում են երեխայքը։ Ամիսներ են անցնում, ջերը քայքայվում, որ հազիւ աջողվում է նրանց կարդալ գրել սովորեցնել...»։

Ահա անպաճոյճ և անկեղծ խօսքերով արտայայտած բուն ճշմարտութիւնը։ Մի անգամ էլ հարցնում եմ. միթէ վերջ չը պէտք է դրվի այս անծայր տգիտութեան, և ո՞վ պէտք է հոգայ այդ մասին։

Սեդրակ Մանդինեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԹՈՒՐՔԻԱ

Սուլթան Համիդը ուխտաւոր.— «Մօքաթթամ» թերթն ստոյգ աղբիւրից հա-

---

[illegible]

...թեան կողմէ վարձուած լրտես մըն էր ամերիկահայերուն համար և իր թոշակը կը ստանար թիւրք դեսպանէն Նիւ-Եօրքի ստրկանութեան միջոցով։

«Վերջերս դժուար է համոզել ամերիկացիները, որ հոս հաւաքուած քանի մը հազար տալէրը չի լուծեր թրքական յոռի կառավարութեան հարցը, և այս դաւադիրները ստիպուած են իրենց հացը ուրիշ միջոցներով ճարել»։

5) Օրիորդ Ալիս Սթօն Բլէքուէլ, բանաստեղծ, հայասէր ամերիկուհի և «Հայաստանի բարեկամների միութեան» քարտուղարը, հետևեալ նամակն է ուղղել ամերիկական գլխաւոր թերթերին.

«Տէր խմբագիր։ Զայրոյթով և ցաւով կարդացի, թէ Յ. Ս. Թավշանճեան սպաննուած է հայ յեղափոխական ընկերութիւններէն մէկուն դրամապէս նպաստել մերժելուն համար։ Վստահ եմ, որ հայոց ամերիկացի բարեկամներուն բոլորին ալ զգացումը այս է։ Մեր ցաւի խորութիւնը համաչափ է հայ ժողովրդին համար մեր ունեցած անկեղծ շահագրգռութեանը։ Պն. Թավշանճեան Նիւ-Եօրքի լաւագոյն հայերէն մէկն էր, կը յարգուէր իր բոլոր հայրենակիցներէն, բարեկամ մը՝ իր աւելի աղքատ հայրենակիցներուն և առատաձեռն նուիրատու մը՝ հայ ազգին հետ կապ ունեցող շատ մը բարենպատակ ձեռնարկներու։

«Ան հասկցած էր, ինչպէս ամէն խելացի անձ պէտք է հասկցած ըլլայ, թէ սուլթանի կառավարութիւնը գզուելի է, թէ ան կը հրամայէ ջարդերը և կը քաջալերէ ամէն կարգի խժդժութիւններ հայոց դէմ, և թէ անոր լուծէն ազատող յեղափոխութիւն մը օրհնութիւն մը պիտի ըլլար, եթէ երբեք կարենար յաջողիլ։ Բայց ան կը հաւատար, որ ներկայ աննպաստ պարագաներու տակ անյաջող փորձ մը պիտի ըլլայ հայոց մէջ յեղափոխական շարժում մը գրգռելը, որ պիտի առաջացնէ թիւրքական մեծ վայրագութիւնները միայն։ Ես ալ այդպէս կը խորհիմ, և այս գաղափարն է նաև հայոց բարեկամ գրեթէ բոլոր ամերիկացիներուն և հայերու խորհող մասին։

«Պն. Թավշանճեան, այդ համոզումով, ըլլար սխալ թէ շիտակ, իր հաւատքին մէջ անկեղծ էր և չէր կրնար գիտակցաբար դրամ տալ այդ նպատակին։ Անտարակոյս ան կը հաւատար նաև, որ եթէ յեղափոխական շարժում մը կարենար իսկ յաջողիլ որևէ պարագայի տակ, չէր կրնար յաջողիլ այնպիսի մարդոց ղեկավարութեամբ, որոնք դրամ ստանալու համար ասանկ օտար և անսկզբունք միջոցներու կը դիմեն, ինչպէս դրամաշորթութեան և ոճրագործութեան։ Ան, իր անկեղծութիւնն ու արիութիւնը ցոյց տուաւ այն ատեն, երբ մերժեց ռևէ դրամ վճարել։ Անձնապէս կը խորհիմ, որ աշխարհի մէջ բոլոր ունեցածս պիտի տայի, եթէ առով Հայաստանի ազատութիւնը ձեռք բերուէր, բայց սէնթ մը չեմ տար այնպիսի մարդոց, որոնք կը սպաննան դրամ չվճարողները սպաննել։ Ասանկ մարդոց չի վստահուիր, թէ դրամը անկեղծ կերպով մը ծախսէն։

Անոնք խղճմտանք չունին և կը մատնեն իրենց ազգը ճիշդ այնչափ պատրաստակամութեամբ, ինչպէս կը կեղծեն ուրիշ բոլոր բարոյական պարտականութիւնները։

«Միայն արգահատանք ունիմ այն խեղճ տգէտ մարդուն համար, որ խաբեբաներու և աւելի անձնասէր դաւադիրներու կողմէ գրգռուեցաւ այս ահռելի ոճիրը գործելու։ Անոնք համոզեցին ան, որ գործը պիտի օգնէ իր ճնշուած հայրենիքին, բայց ընդհակառակն հայ անուան անպատւութիւն միայն բերաւ։ Ոճրագործութեան միակ արդիւնքը պիտի ըլլար այս խայտառակներուն գրպանը լեցնել, եթէ միւս վաճառականները, Թավշանճեանէն պակաս անվեհեր, այս ոճրէն սարսափած՝ վճարեն դրամաշորթներուն։ Չեմ հաւատար, որ հաւաքուած դրամին մէկ տալէրը Հայաստան կը հասնի։

«Գիտեմ, որ լաւ և անկեղծ մարդիկ կը գտնուին երեք հայ յեղ. կազմակերպութեանց ամեն մէկին մէջ։ Ոչ ոք ինծի չափ կրնայ համակրիլ անոնց ջանքերուն, թէև ներկայիս ոևէ յոյս չեմ տեսներ։ Բայց կը խորհիմ, որ ամեն անկեղծ հայ պէտք է հեռանայ այն կուսակցութենէն, որուն անդամներէն ոմանք երկար ատենէ ի վեր մահ կը սպառնային պ. Թավշանճեանին և որուն պաշտօնական օրգանը անցեալոյն մէջ ասանկ գործերու պաշտպանը եղած է»։

զորդում է, թէ սուլթանը պատրաստվում է ուխտագնացութեան դէպի Մէքքէ, հէնց որ Հիջազի երկաթուղու կառուցումն աւարտվի։ Ասում են, թէ այս ուխտագնացութեան առիթով խիստ շքեղ հանդէսներ են կատարվելու։

Սուլթանը բողոքում է.—Պարիզից, օգոստոսի 31-ից, հեռագրում են, թէ սուլթանը բողոք է ներկայացրել Հաագայի խաղաղութեան կոնֆերենցիային նրա համար, որ այդ կոնֆերենցիայում Թիւրքիան դասվել է երկրորդ կարգի տէրութիւնների շարքը։

Դրութիւնը Սամոս կղզում.—Սամոս կղզու վրա վերսկսված յուզումը իր վրա է դարձնում «Post» լրագրի Կ. Պոլսի թղթակցի ուշադրութիւնը, որը այն փաստն է ընդգծում, որ այդպիսի յուզմունք այդ կղզու վրա նկատվում է ամեն անգամ, երբ հարց է ծագում վարչութեան ղեկը ձեռքում ունեցող մի կուսակցութիւն հեռացնել և հրաւիրել նորը, մանաւանդ որ այդպիսի փոփոխութեան հետ կապված է և նահանգապետի փոփոխութիւնը։ Այժմեան մեծամասնութիւնը ազգային ժողովում, որ գլխաւորապէս բաղկացած է յունական կուսակցութեան պատկանող անձերից և որի պարագլուխն է Սօֆուլիս, աշխատում է փոփոխութեան ենթարկել ներկայ սահմանադրութիւնը և կը ցանկանար իշխան-նահանգապետին կատարելապէս անկախ դարձնել ազգային ժողովի քաղաքական երկու կուսակցութիւններից ևս և պայմանաւորել նրա ընտրութիւնը հովանաւորող պետութիւնների համաձայնութեամբ, այսինքն Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի և Մեծ-Բրիտանիայի։ Այդ նպատակով Կ. Պոլիս ուղարկվեց մի պատգամաւորութիւն, որը, սակայն, ոչինչ էական հետևանքների չը հասաւ, այլ շուտով, ի նկատի ունենալով դիմադրական շրջանների ագիտացիայի սաստկանալը իշխան-նահանգապետ Կարաթէօդորի-էֆէնդու դէմ, վերջինս կանչվեց Կ. Պոլիս։ Աջողվեց արդեօք նրան արդարանալ թիւրքաց կառավարութեան աչքում—յայտնի չէ. փաստն այն է, որ հրատարակվեց իրադէ, որով նա, առանց ազգային ժողովի հաւանութեան, հրաժարեցվում էր պաշտօնից։ Այդ հրաժարեցումը մի շարք համակրական յոյզեր առաջացրեց կղզու վրա, որի ազգաբնակութիւնը վճռեց դիմադրել մի այլ նահանգապետ նշանակելու դէմ։ Կ. Պոլսից Սամոս ուղարկվեց մի յանձնաժողով, որին յանձնարարված էր ծանօթանալ հրաժարեցված նահանգապետի ձեռնարկութիւնների հետ և, եթէ նրա վրա բարդված մեղադրանքները համապատասխանեն իրականութեան, աշխատել ընդունել տալ կղզու ազգաբնակութեանը նոր նշանակված նահանգապետ Գէօրգիադէս էֆէնդուն առանց ոյժ գործ դնելու։

Բերլինի լրագրի թղթակիցը վերջը այն ենթադրութիւնն է անում, որ բոլոր նշաններից երեւում է, որ թիւրքաց կառավարութեանը կաջողվի այս անգամ խուսափել սուր կոնֆլիկտից, որը, սակայն, կը վերսկսվի պատգամաւորների ժողովի նոր ընտրութեան ժամանակ, որը տեղի է ունենում իւրաքանչիւր երկու տարին մի անգամ։

ԹԻՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թիւրք-պարսկական կոնֆլիկտի բուն պատճառը.—«Journal du Caire» լրագիրը Կ. պօլսեցի կիսապաշտօնական մի անձից տեղեկացել է, թէ թիւրք-պարսկական ներկայ կոնֆլիկտի բուն շարժառիթը հետևեալն է։ Սուլթանը չի ցանկանում ընաւ, որ իր սահմանակից մահմեդական Պարսկաստանում սահմանադրական կարգեր հաստատվեն։ Հաւաստում են, որ ներկայ սուլթանը հանգուցեալ Մուզաֆֆէր-էդ-դին շահին ժամանակին խոստացել էր օսմանեան բանակի աջակցութիւնը, եթէ Պարսկաստանը կարիք ունենայ այդ օգնութեանը՝ սահմանադրական շարժումը զսպելու համար։ Երբ այս դիմումը ջուրն ընկաւ, սուլթանն ինքնագիր մի նամակով դիմեց ներկայ շահին, որպէս զի վերջինս լուծէ իր հօր հաստատած սահմանադրութիւնը։ Սուլթանի այդ նամակն արձագանք գտաւ դիւանագիտական շրջանակներում, և Անգլիայի արտաքին գործերի մինիստրն այդ առիթով բողոք ներկայացրեց Լօնդօնի թիւրքաց դեսպան Մուսուրիս փաշային։ Բայց սուլթանը, որ յուսահատվել սաված բանը չի իմանում, աւելի քան 850,000 ր. փող ծախսեց և կրօնականներ վարձելով Պարսկաստան ուղարկեց, որպէս զի սրանք պարսիկ ժողովրդի շրջանում հակասահմանադրական շարժում առաջ բերեն։ Երբ այս միջոցն էլ դրական հետևանք չը տուեց, այն ժամանակ սուլթանը հրամայեց իր բանակին՝ պարսկական սահմանագլուխն անցել։

ԱՆԳԼԻԱ

Մեծ-Բրիտանիայի սոց.-դեմօկրատական ֆեդերացիայի գլխաւոր կոմիտէտը ընդունեց հետևեալ նշանակալից որոշումը. «Սոց.-դեմօկրատական ֆեդերացիայի գլխաւոր կոմիտէտը ամենակտրական կերպով բողոքում է այն հրաւէրի դէմ, որ արել է մեծբրիտանական ամբողջ ժողովրդի անունից Էդուարդ VII-դ թագաւորը գերմանական Վիլհելմ II կայսրին, և յայտնում է, որ անհրաժեշտ դէպքում նա իր բողոքին կը տայ հրապարակական բնաւորութիւն։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ներքին

20 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Քաղաքապետը տուգանքի ենթարկեց. «Русск. Знамя»-ի խմբագիր Դուբրօվինին «Պատրիոտ և դաւաճաններ» յօդուածը տպագրելու համար 1000 ր., «Рѣчь»-ի խմբագիր Խարիտօնին՝ «Պետերբուրգի քաղաքապետը և ռուսաց սահմանադրութիւնը» յօդուածը տպագրելու համար 500 րուբլու։

21 սեպտեմբերի

ՕԴԵՍՍԱ։ Գեներալ-նահանգապետը 17 էքսպերտների և նաւահանգստի բանուորների 4 ներկայացուցիչների հետ միասին քննեց բանուորական հարցը։ Որոշվեց թողնել նախկին աշխատավարձը, ռոճիկները տալ ամիսը երկու անգամ, քրիստոնեաներին և հրէաներին ընդունել հաւասար կերպով և Օդեսսայում կազմակերպել աշխատանքի բորսա։

ՎՕԼՕԳԴԱ։ Սեպտեմբերի 18-ին ոստիկանութիւնը գտաւ սօցիալիստ-յեղափոխականների տպարանը։ Ձերբակալված է մի կին։

ԼՕՁ։ Ժամանակաւոր գեն.-նահանգապետը բանտարկել է 127 հոգու, որոնցից 12 կնոջ ենթարկել է աքսորի հեռաւոր նահանգները։

ԼԻԲԱՎԱ։ Սրտի պայթումից մեռաւ ղաշնակահար Րէյզէնաուէրը, որ եկել էր այստեղ համերգ տալու։

Արտաքին

20 սեպտեմբերի

ՍԷՆ-ԼՈՒԻ։ Րուզվէլտը ճառ արտասանեց, որով մատնանշեց, որ ամերիկացիներին անհրաժեշտ է շարունակել զինուորական նաւատորմիղը ուժեղացնելու աշխատանքները։

Ապա կորպորացիաների վրա պետական հսկիչ նշանակելու վերաբերութեամբ ասաց, որ գոյութիւն ունեցող տնտեսական խնդիրն է՝ հող տանել պետութիւնը գերիշխեցնելու այն խոշոր կորպորացիաների վրա, որոնք մասնակցում են միջազգային առևտրին, այսինքն երկաթուղային ընկերութիւնների և միջազգային արդիւնաբերական միութիւնների վրա։

21 սեպտեմբերի

ԼՕՆԴՕՆ։ Կահիրէից հաղորդում են, որ կենտրօնական Աֆրիկայի ցեղերի մէջ յուզմունք է նկատվում։

ՎԻԷՆՆԱ։ Պրագայից հաղորդում են, որ Հիւսիս-Արևմտեան երկաթուղագծում դրութիւնը վատանում է։ Գնացքները ուշանում են։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԻ ԱՄԱՌԱՅԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

(Նշանակված են Թիֆլիսի ժամերով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ——◆

ԲԱԳՈՒ (Գանձակ, Եւլախ)

Արագ—առաւ. 6 ժ. 58 ր., Գանձակ—առ. 11 ժ. 44 ր., Եւլախ—ցեր. 1 ժ. 18 ր., Բագու—երեկ. 8 ժ. 3 ր.։ Պօստ.—երեկ. 8 ժ. 34 ր., Գանձակ—գիշ. 2 ժ. 55 ր., Եւլախ—առ. 5 ժ. 3 ր., Բագու—ցեր. 2 ժ. 21 ր.։ Մարդատար—առ. 9 ժ. 3 ր., Գանձակ—ցեր. 3 ժ. 20 ր., Եւլախ—ցեր. 5 ժ. 23 ր., Բագու—գիշ. 1 ժ. 53 ր.։

ԲԱԹՈՒՄ (Գօրի, Միխայլօվօ, Ռիօն)։

Արագ—երեկ. 11 ժ. 58 ր., Գօրի—գիշ. 1 ժ. 52 ր., Միխայլօվօ—գիշ. 2 ժ. 56 ր., Ռիօն—առ. 6 ժ. 42 ր., Բաթում—առ. 10 ժ. 17 ր., պօստ.—ցեր. 1 ժ. 21 ր., Գօրի—3 ժ. 53 ր., Միխայլօվօ—ցեր. 5 ժ. 24 ր., Ռիօն—երեկ. 9 ժ. 48 ր., Բաթում—գիշ. 2 ժ. 39 ր., Մարդ.—գիշ. 1 ժ. 3 ր., Գօրի—առաւ. 3 ժ. 35 ր., Միխայլօվօ—առ. 5 ժ. 17 ր., Ռիօն—առ. 9 ժ. 40 ր., Բաթում—ցեր. 2 ժ. 21 ր.։

ԲՕՐԺՕՄ—ցեր. 3 ժ. 8 ր., առ 9 ժ. 48 ր.։

ԵՐԵՒԱՆ (Ալէքսանդրօպօլ)։

Պօստ.—գիշ. 1 ժ. 8 ր., Ալէքսանդրօպօլ—ցեր. 11 ժ. 51 ր., Երևան—երեկ. 7 ժ. 21 ր.։ Մարդ.-ապր.—ցեր. 1 ժ. 43 ր., Ալէքսանդրօպօլ—երեկ. 12 ժ. 45 ր., Երևան—գիշ. 6 ր. 51 ր.։

◆—— ԹԻՖԼԻՍ

ԲԱԳՈՒԻՑ—արագ.—երեկ. 11 ժ. 33 ր., պօստ.—ցեր. 12 ժ. 31 ր.։ Մարդատար—երեկ. 12 ժ. 33 ր.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ—արագ—գիշ. 6 ժ. 38 ր., պօստ.—երեկ. 7 ժ. 43 ր., մարդ.—առ. 8 ժ. 23 ր.։

ԲՕՐԺՕՄԻՑ—գիշ. 6 ժ. 8 ր., ցեր. 10 ժ. 2 ր.։

ԵՐԵՒԱՆԻՑ—պօստ. գիշ. 5 ժ. 58 ր., Մարդ.-ապրանք.—ցեր. 5 ժ. 13 ր.։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս), միզասեռ. հ.։

Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Ձ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան։

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։

Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—1—2 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—$1^1/_2$—2 ժ. մանկաբարձութեան։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

Հայ դերասանական ընկերակցութիւնը
ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ
Կը ներկայացնէ
Երկուշաբթի, 24-ին սեպտեմբերի

I

ԱՐՅՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ

Դրամա 4 գործ, հեղ. Ա. Անարոնեանի

Մասնակցում են՝ տ. տ. Արաքս, Զամուկեան, Մայսուրեան, Մելիքեան, Յասմիկ, Նօնիկեան. պ. պ. Դիմաքսեան, Զարիֆեան, Թորոսեան, Մամիկոնեան, Ալլահվերդեան, Վ. Միրզոյեան, Յարութիւնեան, Վրոյր և այլն։

II

ԽՍ ԷԼ ՔԻ ՄՕՑԻՔԼՈՒԹԻՆ

Վօդ. 1 գործ., հեղ. Տէր-Գրիգորեանի

Մասնակցում են՝ տ. Մելիքեան, պ. պ. Տէր-Դաւթեան, Յարութիւնեան, Մամիկոնեան, Թորոսեան։

Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան

Հայոց դրամատիկական ընկերութեան անդամները (տարեկան 5 ր.) օգտվում են 6 րուբլու կտրօններով և տոմսակ գնելիս վճարում են արժէքի կէսը—դրամով, իսկ մնացեալ կէսը կտրօնով։ Անդամական տոմսակները և կտրօնները կարելի է ստանալ ընկերութեան դրասենեակում (Գանօվսկայա 7), առաւօտեան 11—12 ժամին, երեկոյեան 5—6 ժամին։

(Հ. Կ.) 1—2

Գանձակի հայոց ծխական դպրոցի ուսուցչական կազմը արդէն պատրաստ է և ընտրուածներին ուղարկված է հրաւիրաթուղթ։ Հարկաւոր է միայն ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ երգեցողութեան համար, որը կը ստանայ 600 ր. տարեկան ռոճիկ, կունենայ 24 դաս (երգեցողութիւն, իրագիտութիւն և գեղագրութիւն) և պիտի պատրաստի երգեցիկ խումբ եկեղեցու համար։

Դիմել՝ Գանձակ, հայոց դպրոցի աւագ ուսուցիչ Գ. Թումաշյանին։ 1—3

Մի օրիորդ որ աւարտել է Սուխումի պրօգիմնազիան և անցել է հինգերորդ դասարանի կուրսը, ցանկանում է պաշտօն ունենալ հայոց ուսումնարաններում և կամ ընտանիքներում իբրև դաստիարակչուհի։ Պայմանների մասին դիմել՝ Джалалъ-Оглы, учительницѣ Звартъ Теръ-Арутюнянъ. 1—2

ԷԼԵՔՏՐԱՇԱՐԺ ՏՊԱՐԱՆ „ԷԿՕՆՕՄԻԱ“

(ԱՒԱԳ ՄԱՀՏԵՍԻ-ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ և ՈՐԴ.)

Թիֆլիսում, Վանքի Մեծ փողոց, տուն Ներսիսեան դպրոցի, № 3—5.

Կատարում է արագ, ճիշտ և մաքուր—կարելի եղածին չափ աժան—հետևեալ գործերը. տպարանական ամեն տեսակ պատուէրներ՝ ամենամեծերից մինչև ամենամանրերը, ամսաթերթերի, գրքերի, լրագիրների, տեղեկագրերի, աֆիշաների, յայտարարութիւնների, այցետոմսերի և այլ տպագրութիւն։

Թուղթը բոլոր պատուէրների համար տրվում է գործարանական գներով։

Ընդունվում են նաև կազմարարական և գծելու պատուէրներ։

Դպրոցական հաստատութիւնների համար գործեր կատարվում են սովորական գներից 20% զիջումով։

Պատուէրներն ընդունվում են տպարանի գրասենեակում, նոյն տեղ, առաւօտեան 8 ժամից մինչև երեկոյեան 8 ժամը։

Օտար քաղաքներից խնդրում ենք դիմել հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, Большая Ванкская ул. д. Семинаріи № 3—5, въ типографію „Экономія“.

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ

Վերայում, «Սալխինօյի» և մօլօկանների թաղի մէջ տեղում, Մակարօֆների սեփականութիւն կազմող հողերը, որոնք շատ յարմարագոյն են շինութիւնների համար։ Նոյնպէս և «Սաբուրթալօյում», խճուղու ճանապարհին կից, Մուշտայիդի դիմաց։ Հողաբաժինների տարածութիւնն է 100-ից մինչև 120 քառ. սաժէն։ Արժէքի վճարը լինելու է ամսէ-ամիս, 6 ամսվայ ժամանակով, սկսած սեպտեմբերի 1-ից։ Արժէքի ընդհանուր գումարը վճարելուց յետոյ գնողները կատարեալ իրաւունք են համարում իրանց հողաբաժինները օրինական ճանապարհով հաստատել տալու իրանց վրա՝ ստանալով կուպչիաները։ Ցանկացողները դիմում են. «Ախալցխէն» գրասենեակը, Դվորցովայա փողոց, վրաց ազնուականների տուն, և Ալէքսանդր Գարայեվի գրասենեակը, Վերայի փայտի հրապարակում, ուր առաջ քաղաքային մսավաճառանոցն էր։ Յիշված տեղերում կարելի է տեղեկանալ վաճառվող հողերի քառակուսի սաժէնների արժէքի մասին՝ իւրաքանչիւր հողաբաժինների առանձին-առանձին։

Կոմիսիայի անդամներ՝ Սեվաստի Գանչէվիլաձէ, Բագրատ Թորոսեանց, Իսակ Բախտաձէ։ (օ. մ.) 3—10

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԵՒ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ

կարդալ, գրել և խօսել սովորեցնում են 8 ամսում տեսական և գործնական պարապմունքների միջոցով. ամսական 5 ր.։ Ընդունելութիւնն ամեն օր 10—12 և 4—7 ժ.։

Միքայէլեան պրօսպ., տուն № 24/4

Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութ. կանդիդատ՝ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ

7—10

Թիֆլիսի Վանաց Մայր եկեղեցու կրօնա-պատմական թանգարանի մնայուն յանձնաժողովը

Յայտարարում է, որ 1908 թ. ապրիլի 7-ին պէտք է տեղի ունենայ Ղուկասեան մրցանակաբաշխութիւնը։

Մրցութեան մասնակցել ցանկացողները պէտք է իրանց աշխատութիւններն ուղարկեն մինչև առաջիկայ դեկտեմբերի 15-ը Թիֆլիսի առաջնորդարան՝ մնայուն Յանձնաժողովի անունով։

Ղուկասեան մրցանակի նիւթը «պէտք է պատկանի հայ լեզուի, հայ դպրութեան կամ հայ պատմութեան ճիւղերին, այն է՝ հայոց լեզուի և գրականութեան հետազօտութիւն, հին հայ մատենագիրների թարգմանութիւն լուսաբանութիւններով կամ բանասիրական ըննադատութիւններով ճոխացրած, ազգային կամ եկեղեցական պատմութեան լուսաբանված հատուածներ, հայաբնակ գաւառների աշխարհագրական տեղագրութիւն, ազգային գեղարուեստի հետազօտութիւն, հայ օրէնսդրութեան կամ կանօնադրութեան վերաբերեալ տեսութիւններ»։

«Մրցանակին չեն կարող ներկայացվել 1) օտար լեզուներից թարգմանութիւններ, 2) դասագրքեր, 3) մի անգամ արդէն որևէ ազգային հաստատութիւնից վարձատրված երկեր, 4) հին մատենագրութեանց պարզ տպագրութիւններ, 5) մրցման ժամանակից երկու տարի առաջ տպագրված գործեր»։

Ներկայացված գործերը պէտք է հայերէն լինեն, ձեռագիր կամ տպված. տպագիրները հնգական, իսկ ձեռագիրները մէկ օրինակ։

Մրցանակ արժանացած աշխատութեանը ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՏՐՎՈՒՄ Է ՀԻՆԳՀԱՐԻՒՐ ՌՈՒԲԼԻ։

Առաջնորդ Թեմի և նախագահ մնայուն Յանձնաժողովի՝ Գարեգին Արքեպիսկոպոս

Անդամ մնայուն Յանձնաժողովի և քարտուղար՝ Իսահակ Յարութիւնեան

3—3

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

3 սենեակից բաղկացած մի բնակարան, որոնցից մէկը լինի մեծ և բարձրութիւնը լինի $5^1/_2$ արշինից ոչ պակաս Զուլիակաց արհեստանոցի համար։ Դիմել Грибоѣдовская № 25, домъ Измирянца.

Նոյն արհեստանոցում ընդունվում են՝

ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐ

1—3

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզային, վեներական և սիֆիլիսական հիւանդութիւնների. ընդունում է հիւանդներին ամենայն օր, առաւօտեան 12—1 ժամը, իսկ երեկ. 6-ից մինչև 8-ը։ Կուկիա, Սեմեօնօվսկի փողոց, № 16։

(ու. կ. ե.) 7—30

Մայրենի լեզու, առաջին տարի, նոր տիպ, բազմաթիւ նոր պատկերներ, դրութեան օրինակները տպագրին գուղընթաց. ու. իւ. յ տառերի համար նոր նշանագրեր, որոնք փարատում են այդ տառերի պատճառած բոլոր դժուարութիւնները և գրքի վերջում փոխարինվում են իրանց սովորական ձևերով։—Գինը 20 կ., գումարով 13 կ.։

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ, երկրորդ տարի, նոր տիպ, գինը 30 կոպ., գումարով 20 կ.։

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ, երրորդ տարի, նոր տիպ, բարեփոխած և լրացրած. հայկական բաժինը խմբագրած է նորից, հայի առտնին կեանք, սովորութիւններ, աւանդութիւններ, գիւղացիական կեանք. գինը 50 կոպ., գումարով 33 կոպէկ։

Միւս գրքերի գները և վաճառման պայմանները նոյնն են մնում։ Գլխաւոր պահեստը Կենտրօնական գրավաճառանոցում։

Նիկողայոս Տէր-Ղևոնդեան

4—5

Մի խնտելլիգենտ ընտանիք

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է

ՆԱԽԼԷԲՆԻԿՆԵՐ

Կարելի է դասերի կրկնողութեամբ։ Պատրաստում է աշակերտներին բոլոր միջնակարգ դպրոցների մինչև 4-րդ դաս.։

Հասցէն իմանալ «Մշակի» խմբագրատանը Ս. Եսայեանից կամ՝ Уголъ Екатерининской и Панасевича № 3 Есаянъ, Կոմմերչեսկի ուսումնարանին կից։

(ա. օ.) 5—5

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

Մ. ԱԲԵՂԵԱՆ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ուղղագրական կանօններով և վարժութիւններով. ստորին դասընթաց. կազմված է համաձայն հայոց ծխական դպրոցների ծրագրի։ Գինն է 25 կոպէկ։

Նոյն հեղինակի

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ուղղագրական կանօններով. միջին դասընթաց։ Գինն է 75 կոպէկ։

Գումարով գնողների համար առաջին գիրքն արժէ 20 կ., իսկ երկրորդը՝ 50 կ.։ Դիմել հեղինակին՝ Эчміадзинъ, Академія, М. Абегянъ:—Թիֆլիսում կարելի է դիմել Արտ. Աբեղեանին, Ներսիսեան դպրոց, կամ գրավաճառներին։

(օ. մ.) (141) 1—6

ՋՈՒԹԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Մ. Տ. ՎԱՍԻԼԻԵՎԻ

Տարեկան վճարը 90 րուբլի

Գրիբօեդօվսկայա № 5.

Ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան 10—1 և երեկոյեան $4^1/_2$—$7^1/_2$ ժամերին։ 3—3

Լոյս են տեսել

ՔԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս.-ի

ԵՐԵՔ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԵՔ ՈՍԿՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

գիրքը, ընտիր թղթի վրա, գինը 25 կոպ.

և

X ՀԱՐՈՒՍՏԸ ՄԱԽԱԹԻ ԾԱԿՈՒՄ

գրքոյկը, 64 էջ, գինը 15 կոպ.

Հարցնել՝ Կենտր., Գուտտ. և Փարոս գրախանութներում, ուր վաճառվում են նոյնպէս միւս 15 գրքերը։

4—10

ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ սրանով յայտարարում է, որ ընկ. էժանագին ճաշարանում ճաշ է տրվում չքաւոր աշակերտներին ամսական 3 րուբլի 60 կոպէկով։ Հասցէն՝ Абасъ-Абадская площ. № 7. 3—4

Մի քանի տարի ուսուցչութիւն արած և Ներսիսեան VII-րդ մանկավարժական կուրսը աւարտած ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ պատրաստում է երկսեռ աշակերտներ միջնակարգ դպրոցի համար բոլոր առարկաներից, բացի ռուսաց լեզուից։

Դիմել. Еврейскій II тупикъ, Арсену Ацакорціану. 2—3

Հարկաւոր է

ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ

2 երեխաների հետ պարապելու համար Թիֆլիսից դուրս։ Հասցէն իմանալ «Մշակի» խմբագրատանը։ 2—2

Լոյս են տեսել

ԱՐՇԱԿ ՍՊԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

Փոխադրութեամբ

ՄՕՍԿՎԱՅԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՆԵՐԸ փոխադրած և յարմարեցրած հայոց դպրոցների ծրագիրներին։

1) «Թուաբանական խնդիրներ և օրինակներ», առաջին տարվայ դասընթաց, առանձին գրքոյկով, գինն է . . 12 կ.

2) «Թուաբանական խնդիրներ և օրինակներ», պրակ Ա., առաջին և երկրորդ տարվայ դասընթաց միասին. Բ. տպագր., գ. 30 կ.

3) «Թուաբանական խնդիրներ և օրինակներ», պրակ Բ., երրորդ տարվայ դասընթաց, Բ. տպագրութիւն, գինն է . 30 կ.

4) «Թուաբանական խնդիրներ և օրինակներ», պրակ Գ., չորրորդ տարվայ (I դասարանի) դասընթաց, Բ. տպ., գինն է 30 կ.

5) «Թուաբանական խնդիրներ և օրինակներ», պրակ Դ., կոտորակներ, հինգերորդ տարվայ (II դասարանի) դասընթաց, կոտորակների վերաբերեալ կանօնները և խնդիրները օրինակելի ձևով լուծելու բացատրութիւններով (ըստ Շապօշնիկօվի և Վալցօվի), գ. 40 կ.։

6) «Ձեռնարկ թուաբանութեան» (ըստ Կիսելօվի), գինն է . . 50 կ.

7) (Մամուլի տակ է) «Թուաբանական խնդիրներ և օրինակներ», պրակ Ե., համեմատութիւններ և Երից կանօնները (ըստ Շապօշնիկօվի և Վալցօվի)։

ԳՈՒՄԱՐՈՎ ԳՆՈՂՆԵՐԻՆ ԲԱՒԱՐԱՐ ԶԵՂՉ

Դիմել՝ Тифлисъ, Абасъ-Абадская площадь Аршаку Спарапетянцу կամ «Գուտտեմբերգ» և միւս գրախանութներին։ 5—5

Электропечатня «ЭКОНОМІЯ» Авакъ Мугдусіакоповъ съ С-ми. Большая Ванкская ул. д. Семинаріи № 3.